

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΣΤΗΝ ΠΡΩΙΜΗ ΠΑΙΔΙΚΗ
ΗΛΙΚΙΑ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

«ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΚΑΙ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΠΟΥ ΕΠΗΡΕΑΖΟΥΝ
ΤΗΝ ΓΟΝΕΪΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ ΣΤΗΝ ΕΠΙΛΟΓΗ
ΠΑΙΔΙΚΟΥ ΣΤΑΘΜΟΥ»

ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ
ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ: ΣΑΪΤΗ ANNA

ΑΘΗΝΑ, 2021

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Περίληψη.....	4
Εισαγωγή.....	5
Κεφάλαιο 1 ^ο : Marketing και Καταναλωτής.....	7
1.1: Marketing.....	7
1.2: Καταναλωτής.....	8
1.2.1: Συμπεριφορά καταναλωτή και μοντέλα.....	8
1.2.2: Σχέση καταναλωτή – οργανισμού.....	10
Κεφάλαιο 2 ^ο : Προσχολική Φροντίδα και Αγωγή.....	11
2.1: Ιστορική αναδρομή.....	11
2.2: Στόχοι προσχολικής αγωγής.....	11
2.3: Παιδαγωγικές μέθοδοι.....	12
2.4: Παιδικός σταθμός.....	21
2.5: Παιδαγωγός – Γονείς.....	22
Κεφάλαιο 3 ^ο : Marketing και Παιδικός σταθμός.....	23
3.1: Ο παιδικός σταθμός ως εκπαιδευτικός οργανισμός.....	23
3.2: Παιδικός σταθμός και καταναλωτής.....	24
Κεφάλαιο 4 ^ο : Μεθοδολογία.....	25
4.1: Ερευνητική μέθοδος.....	25
4.2: Δείγμα.....	25
4.3: Ερευνητικό εργαλείο – διαδικασία.....	25
Κεφάλαιο 5 ^ο : Αποτελέσματα.....	26
Κεφάλαιο 6 ^ο : Συζήτηση αποτελεσμάτων.....	31
Κεφάλαιο 7 ^ο : Συμπεράσματα.....	35
Παραρτήματα.....	37
Βιβλιογραφία.....	41

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΞΕΤΑΣΗΣ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ:

- **ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΕΤΡΟΓΙΑΝΝΗΣ**

- **ΕΛΕΝΗ ΜΟΥΣΕΝΑ**

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ

- **ΣΑΙΤΗ ANNA**

ΔΗΛΩΣΗ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ/ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Ο/η κάτωθι υπογεγραμμένος/η ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ του ΙΩΑΝΝΗ με αριθμό μητρώου 13077 φοιτητής/τρια του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής της Σχολής Σ.Δ.Ο.Ε. του Τμήματος ΑΓΡΟΤΗΣ Κ' ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ δηλώνω υπεύθυνα ότι:

«Είμαι συγγραφέας αυτής της πτυχιακής/διπλωματικής εργασίας και ότι κάθε βοήθεια την οποία είχα για την προετοιμασία της είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται στην εργασία. Επίσης, οι όποιες πηγές από τις οποίες έκανα χρήση δεδομένων, ιδεών ή λέξεων, είτε ακριβώς είτε παραφρασμένες, αναφέρονται στο σύνολό τους, με πλήρη αναφορά στους συγγραφείς, τον εκδοτικό οίκο ή το περιοδικό, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο. Επίσης, βεβαιώνω ότι αυτή η εργασία έχει συγγραφεί από μένα αποκλειστικά και αποτελεί προϊόν πνευματικής ιδιοκτησίας τόσο δικής μου, όσο και του Ιδρύματος.

Παράβαση της ανωτέρω ακαδημαϊκής μου ευθύνης αποτελεί ουσιώδη λόγο για την ανάκληση του πτυχίου μου».

Ο/Η Δηλών/ούσα

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα εργασία έχει ως στόχο την μελέτη της συμπεριφοράς των καταναλωτών - των γονέων και των παιδιών – και τον καθορισμό των γονικών κριτηρίων με βάση των οποίων γίνεται η επιλογή του παιδικού σταθμού. Μέσω ποσοτικής έρευνας και στατιστικής ανάλυσης ήταν εφικτό να απαντηθούν τα ερευνητικά ερωτήματα που είχαν τεθεί και να προκύψουν συγκεκριμένα αποτελέσματα-συμπεράσματα.

Στο πρώτο μέρος της εργασίας παρουσιάζεται η θεωρητική προσέγγιση του θέματος, δηλαδή αναλύεται το MKT και τα μοντέλα καταναλωτικής συμπεριφοράς. Ακολουθεί εκτενής ανάλυση του τι είναι προσχολική αγωγή, ποιες είναι οι βασικές παιδαγωγικές μέθοδοι και φυσικά τι είναι παιδικός σταθμός και ποια η σημασία του. Στο δεύτερο μέρος (το εμπειρικό κομμάτι), με την βοήθεια του προγράμματος SPSS, έγινε η ανάλυση του ερωτηματολογίου ώστε να βρεθούν ποια είναι τα κριτήρια που έχει στο μυαλό του ο γονέας όσον αφορά τον παιδικό σταθμό (εσωτερικό και εξωτερικό χώρο) που θα επιλέξει για το παιδί του και κατά πόσο παίζει ρόλο για έναν γονέα η σχέση που επιδιώκει να έχει μαζί του ο παιδικός σταθμός (παιδαγωγοί/ διευθύντρια) καθώς και οι παροχές που του προσφέρουν. Όπως σε όλες τις έρευνες έτσι και στην συγκεκριμένη υπήρχαν περιορισμοί που ευτυχώς δεν δημιούργησαν κάποιο μεγάλο πρόβλημα στην διεξαγωγή της.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο παιδικός σταθμός είναι το μέρος στο οποίο το παιδί θα έρθει σε επαφή με το κοινωνικό σύνολο για πρώτη φορά. Πρόκειται για έναν από τους πιο σημαντικούς σταθμούς της ζωής του, καθώς εκεί, με την βοήθεια των παιδαγωγών θα ανακαλύψει τον εαυτό του, θα πειραματιστεί, θα χτίσει σιγά-σιγά την προσωπικότητά του και θα μάθει όλα όσα πρέπει να ξέρει (Robert Fulghum). Όταν δοθεί στα παιδιά η ελευθερία να προοδεύσουν με τον δικό τους ρυθμό σε ένα καλά οργανωμένο περιβάλλον, με ελκυστικό χώρο και πλούσια υλικά, τότε μπορούν να μάθουν τα πάντα (Montessori). Σημαντικό ρόλο σε αυτή την διαδικασία παίζουν οι γονείς των παιδιών, οι οποίοι με την θετική τους στάση και τη σωστή συνεργασία τους με τους παιδαγωγούς και τα ίδια τα παιδιά, θα βοηθήσουν να γίνει η εμπειρία αυτή μοναδική και καρποφόρα.

Παράλληλα, ο παιδικός σταθμός είναι ένας εκπαιδευτικός οργανισμός, μια επιχείρηση, που πρέπει να λειτουργήσει σωστά για να ικανοποιήσει τις ανάγκες των παιδιών και τις απαιτήσεις των γονέων (δηλαδή των πελατών του). Με τον τρόπο αυτό θα μπορέσει να θεωρηθεί επιτυχημένη σαν επιχείρηση (Τζωρτζιάκης, 1988). Για να πετύχει αυτό και να γίνει με τον καλύτερο δυνατόν τρόπο πρέπει να χρησιμοποιηθεί ένα σωστό marketing. Πολλοί είναι αυτοί που θα αναρωτηθούν τι σχέση έχει ένας παιδικός σταθμός με τον κόσμο του marketing;

Αυτή η απορία, το πώς συνδέονται η προσχολική αγωγή με το marketing, είναι που οδήγησε στην διερεύνηση του θέματος αυτού. Αναζητώντας επιστημονικά άρθρα και δημοσιεύσεις που υπάρχουν στο διαδίκτυο, παρατηρείται πως υπάρχει ένα κενό στην βιβλιογραφία στο κομμάτι της ύπαρξης του marketing στον χώρο της εκπαίδευσης και πιο συγκεκριμένα στην προσχολική φροντίδα και αγωγή (παιδικός σταθμός). Τα στοιχεία αυτά είναι που παρακίνησαν την διεξαγωγή της συγκεκριμένης έρευνας πάνω στο πεδίο αυτό.

Σκοπός αυτής της πτυχιακής μελέτης είναι:

- Να μελετήσει την συμπεριφορά των καταναλωτών (στην συγκεκριμένη περίπτωση των γονέων και των παιδιών)
- Να καθορίσει τα κριτήρια με βάση τα οποία γίνεται η επιλογή του παιδικού σταθμού από τους γονείς

Συγκεκριμένα στο 1^ο κεφάλαιο θα αναλυθεί τι είναι marketing, τι είναι καταναλωτής και ποια είναι η σχέση αυτού με τον οργανισμό (εκπαιδευτικό οργανισμό στην έρευνα αυτή). Στο κεφάλαιο 2^ο αναφέρεται η έννοια της Προσχολικής Αγωγής, ο θεσμός του παιδικού σταθμού/ παιδαγωγού, οι πιο σημαντικές παιδαγωγικές μέθοδοι καθώς και ο ρόλος που κατέχουν οι γονείς στην διαδικασία αυτή. Στο 3^ο κεφάλαιο γίνεται η σύνδεση των δύο αυτών εννοιών, δηλαδή του Marketing και της

προσχολικής αγωγής, με μια λεπτομερή ανάλυση. Έπειτα αναλύεται η μεθοδολογική προσέγγιση της πτυχιακής μελέτης με την παρουσίαση της ερευνητικής μεθόδου, του δείγματος και της όλης ερευνητικής διαδικασίας που διεξήχθη. Η διεξαγωγή της ερευνάς θα γίνει μέσω ποσοτικής προσέγγισης. Θα πραγματοποιηθεί με δειγματοληπτική μέθοδο, θα γίνει δηλαδή συλλογή των δεδομένων μέσω κλειστών (κατά κύριο λόγο) ερωτηματολογίων, τα οποία θα απευθύνονται σε γονείς που έχουν/είχαν παιδιά σε παιδικό σταθμό. Επιλέχθηκε αυτή τη μέθοδος ώστε να είναι εφικτή πρώτον η πραγματοποίηση της έρευνας σε ένα μεγάλο δείγμα (αντιπροσωπευτικό) του πληθυσμού και δεύτερον η γενίκευση των αποτελεσμάτων που θα συλλεχτούν. Τα επόμενα κεφάλια επικεντρώνονται στην ανάλυση και στην συζήτηση αυτών (των αποτελεσμάτων) και στην παρουσίαση των συμπερασμάτων που θα βγουν. Τέλος, ακολουθεί η βιβλιογραφία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο:

MARKETING ΚΑΙ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗΣ

1.1 MARKETING

Πολλοί μελετητές και επιστήμονες προσπάθησαν, με γνώμονα την δική τους προσέγγιση, να ορίσουν το τι είναι Marketing. Αυτό οδήγησε στην διατύπωση αρκετών ορισμών, με τον ορισμό του Philip Kotler να είναι από τους πιο διαδεδομένους. Σύμφωνα με τον Kotler (1991, σελ.38) «ΜΚΤ είναι η ανάλυση, ο σχεδιασμός, η εφαρμογή και ο έλεγχος επιμελώς σχεδιασμένων προγραμμάτων και προσφορών, για τη δημιουργία, ανάπτυξη και διατήρηση ωφέλιμων σχέσεων συναλλαγής-ανταλλαγής με την αγορά-στόχος, προς επίτευξη των στόχων του οργανισμού». Οι πρώτοι που αξιοποίησαν το ΜΚΤ ήταν διάφοροι κερδοσκοπικοί οργανισμοί, καθώς ήταν από τους λίγους οργανισμούς που παρήγαγαν προϊόντα με στόχο την ικανοποίηση των αναγκών που είχαν οι καταναλωτές τους. Το πέρασμα των δεκαετιών και οι αλλαγές (οικονομικές, κοινωνικές κλπ) που επήλθαν, δημιούργησαν την ανάγκη για υιοθέτηση του marketing και σε άλλες μονάδες/τομείς, όπως για παράδειγμα η Δημόσια Διοίκηση και στην συνέχεια οι εκπαιδευτικοί οργανισμοί. Το πρώτο πράγμα που σκέπτεται συνήθως κάποιος όταν ακούει την λέξη marketing είναι η διαφήμιση. Είναι σημαντικό να γίνει γνωστό πως είναι πολλά παραπάνω από αυτό. Το ΜΚΤ αποτελεί την βάση ενός οργανισμού που έχει ως πρωταρχικό στόχο την ικανοποίηση των αναγκών των καταναλωτών του. Είναι απαραίτητο να γνωρίζει τις αγορές του, πως θα προσελκύει κατάλληλους και ικανοποιητικούς πόρους, τους οποίους θα μπορέσει στην συνέχεια να τους μετατρέψει στα προγράμματα που επιθυμεί και θα του φέρει τα επιθυμητά αποτελέσματα. Ο άνθρωπος που αναλαμβάνει την υλοποίηση των δραστηριοτήτων αυτών πρέπει να έχει γνώσεις πάνω στις συναλλαγές – ανταλλαγές (κεντρικό σημείο) καθώς και να μπορεί να σχεδιάζει και να προγραμματίζει το κατάλληλο προϊόν με ευκολία. Ο σωστός προγραμματισμός στο γενικότερο πλαίσιο του marketing είναι το κλειδί για την αποτελεσματική λειτουργία του οργανισμού. Κάθε οργανισμός λειτουργεί μέσα σε ένα περιβάλλον (εσωτερικό – εξωτερικό) το οποίο μεταβάλλεται συνεχώς και χρειάζεται συνεχή παρακολούθηση και επαγρύπνηση. Το εξωτερικό περιβάλλον (μακρο και μικρο περιβάλλον) αναφέρεται στις δυνάμεις (οικονομικές, κοινωνικές, πολιτικές κλπ) που διαμορφώνουν τις ευκαιρίες του οργανισμού. Είναι συνεχώς μεταβαλλόμενο και δύσκολα μπορούν να επηρεαστούν οι δυναμικές του. Το εσωτερικό περιβάλλον αναφέρεται στους πόρους που διαθέτει ο οργανισμός – υλικούς και άυλους – οι οποίοι είναι υπεύθυνοι για την μετέπειτα επιτυχία.

Δυστυχώς δεν μπορούν να αντιληφθούν την ανάγκη της ύπαρξης του ΜΚΤ όλοι οι οργανισμοί. Μόνο ένα ίδρυμα το οποίο αναγνωρίζει και καταλαβαίνει τις μεταβολές που συμβαίνουν στην αγορά μπορεί να αποδεχθεί την συνεισφορά του marketing και

να πορευτεί με αυτό (Παγανός, 1998). Ένα τέτοιο ίδρυμα έχει στην κορυφή του τον πελάτη, τον «ακούει», τον παρατηρεί, αναγνωρίζει τις ανάγκες του και τους παράγοντες που μπορεί να τις επηρεάσει. Κύρια φροντίδα του οργανισμού είναι να καταφέρει να υλοποιήσει τους στόχους που έχει θέσει για το μέλλον, να προσφέρει τις υπηρεσίες του στο έπακρον και να είναι προετοιμασμένος για την αντιμετώπιση οποιουδήποτε προβλήματος.

Συνοπτικά τα οφέλη του marketing σύμφωνα με τον Παγανό (1998) είναι τα εξής:

- Βελτίωση και αύξηση της ικανοποίησης των διάφορων ομάδων που έχουν σχέση με το ίδρυμα. Η μη επίτευξη αυτού μπορεί να αποβεί μοιραία για τον οργανισμό (κακή φήμη, σταδιακή απώλεια αγοραστών/ καταναλωτών).
- Επίτευξη του σκοπού του ιδρύματος.
- Έγκυρη ανακάλυψη πιθανών προβλημάτων με στόχο τον προσδιορισμό και την επίλυσή τους.
- Βελτίωση της απόδοσης των δραστηριοτήτων του ΜΚΤ.
- Ο οργανισμός έχει την δυνατότητα να προσελκύσει μεγαλύτερη ποσότητα πόρων.

1.2 ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗΣ

1.2.1 ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ ΚΑΙ ΜΟΝΤΕΛΑ

Με την λέξη καταναλωτή (από το ρήμα καταναλώνω) ορίζεται ο άνθρωπος ο οποίος αγοράζει προϊόντα – καταναλώνει υπηρεσίες. Οι καταναλωτές είναι αυτοί που ορίζουν την αγορά με τις ανάγκες τους και αυτοί που επηρεάζουν τους οργανισμούς που διαθέτουν αυτά τα αγαθά/προϊόντα. Στόχος ενός οργανισμού είναι να καταφέρει να κατανοήσει την συμπεριφορά του καταναλωτή, η οποία ξεκινάει πριν από την πραγματοποίηση της αγοράς και συνεχίζεται έπειτα. Η καταναλωτική συμπεριφορά χωρίζεται σε πέντε στάδια (Leon Shciffman, Leslie Lazar Kanuk, 1978):

1. Έγερση ανάγκης: πρόκειται για μια εσωτερική διαδικασία, κατά την οποία ο καταναλωτής αναπτύσσει το αρχικό του ενδιαφέρον για το προϊόν που αναζητά, επηρεασμένος από διάφορους παράγοντες και από τις ανάγκες που έχει.
2. Συλλογή και Επεξεργασία πληροφοριών: ο καταναλωτής σε αυτό το στάδιο ψάχνει, συλλέγει και επεξεργάζεται πληροφορίες προκειμένου να προχωρήσει σε αγορά. Όσο πιο πολύπλοκη είναι η απόφαση που πρέπει να πάρει ο καταναλωτής τόσο πιο πολλές πληροφορίες συλλέγει. Υπάρχουν τρεις μορφές πληροφόρησης του καταναλωτή. Όταν η απόφαση του είναι μια απόφαση ρουτίνας σχεδόν αυτόματη, που δεν απαιτείται μεγάλη εμπλοκή από την πλευρά του καταναλωτή, η ανάγκη για πληροφόρηση είναι πολύ μικρή και

σχεδόν ανύπαρκτη. Ο λόγος που συμβαίνει αυτό είναι γιατί ο καταναλωτής αποφασίζει πολύ γρήγορα χωρίς να καταβάλλει κάποια προσπάθεια. Έπειτα υπάρχει η μορφή στην οποία ο καταναλωτής μπαίνει σε μια διαδικασία συλλογής πληροφοριών με στόχο να συγκρίνει και να αποφασίσει εάν θα κάνει την αγορά ή όχι. Σε αυτή, η εμπλοκή του είναι σε μεσαίο επίπεδο, όπως και η ανάγκη για πληροφόρηση. Στην τελευταία μορφή, η εμπλοκή του καταναλωτή είναι υψηλή, καθώς αξιολογεί με πολύ λεπτομέρεια κάθε πληροφορία που συλλέγει με συστηματικό τρόπο. Γι' αυτόν τον λόγο η ανάγκη για πληροφόρηση είναι υψηλή. Εκτός από τις μορφές αυτές που αναφέρθηκαν, υπάρχουν συγκεκριμένες πηγές που μπορεί ο καταναλωτής να συλλέξει τις πληροφορίες του. Συγκεκριμένα αναφέρονται τέσσερις πηγές πληροφόρησης: 1) προσωπικές πηγές (μη ελεγχόμενες) – για παράδειγμα η οικογένεια/οι φίλοι/οι γνωστοί, 2) προσωπικές πηγές (ελεγχόμενες) – για παράδειγμα η επαφή που έχει με τους εργαζόμενους στον οργανισμό, 3) μη προσωπικές πηγές (μη ελεγχόμενες) – πληροφορίες από ομάδες ατόμων που δεν είναι γνωστές και δεν μπορεί να τις ελέγξει κάποιος, 4) μη προσωπικές πηγές (ελεγχόμενες) – για παράδειγμα η ηλεκτρονική ιστοσελίδα του οργανισμού, διαφήμιση του εκάστοτε οργανισμού. Σε αυτό το στάδιο, ο καταναλωτής κατέχει ένα ρόλο, οι οποίοι στο σύνολο τους είναι πέντε. Ο πρώτος ρόλος είναι ο μνητής, το άτομο που πρώτος σκέφτεται την ιδέα για την αγορά ενός προϊόντος/ υπηρεσίας. Ο δεύτερος ρόλος είναι του επηρεάζων, το άτομο δηλαδή του οποίου η γνώμη έχει περισσότερη επιρροή όσον αφορά την τελική απόφαση. Ο τρίτος ρόλος είναι αυτός του αποφασίζων, του ατόμου που καθορίζει εν τέλει την απόφαση (τι θα αγοράσει, πως και πότε θα το κάνει). Ο τέταρτος ρόλος είναι ο αγοραστής, αυτός που πραγματοποιεί την αγορά. Τέλος, ο πέμπτος είναι ο χρήστης, το άτομο που χρησιμοποιεί το προϊόν/υπηρεσία.

3. Λήψη αποφάσεων: για να μπορέσει ο καταναλωτής να πάρει την απόφαση που επιθυμεί και που είναι πιο κερδοφόρα για αυτόν, πρέπει να αξιολογήσει τις επιλογές που έχει. Αυτά που θα χρειαστεί να λάβει υπόψη του είναι το σύνολο των επιλογών του, τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της κάθε επιλογής (τοποθεσία, κόστος, ποιότητα κλπ), το σύνολο της αντιληπτικής εικόνας της υπηρεσίας και την χρησιμότητα και ικανοποίηση που προσφέρει η υπηρεσία αυτή.
4. Εκτέλεση των αποφάσεων: η απόφαση του καταναλωτή είναι δυνατόν να αλλάξει αρκετά εύκολα δεδομένου των παραγόντων που εισέρχονται κατά την διάρκεια ολόκληρης της διαδικασίας. Για τον λόγο ότι η τροποποίηση της απόφασης επηρεάζει σε σημαντικό βαθμό τον οργανισμό, είναι υποχρέωσή του να δημιουργεί στον καταναλωτή μεγάλη ασφάλεια καθ' όλη την διάρκεια.
5. Συμπεριφορά μετά την απόφαση: ο οργανισμός επηρεάζεται είτε θετικά είτε αρνητικά και μετά την λήψη της απόφασης και για αυτό τον λόγο η μετέπειτα συμπεριφορά του μετράει εξίσου σε μεγάλο βαθμό. Για παράδειγμα, ένας ικανοποιημένος αγοραστής θα συνεχίσει να παρακολουθεί τον οργανισμό και τις καινούργιες υπηρεσίες που θα προσφέρει στο μέλλον. Αντίθετα, ένας

αγοραστής ο οποίος είναι δυσαρεστημένος από την υπηρεσία που επέλεξε είναι πολύ πιθανό να δυσφημίσει τον οργανισμό και να μην τον ξανά επιλέξει.

1.2.2 ΣΧΕΣΗ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ – ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ

Ένας οργανισμός που επιθυμεί να κρατήσει τους καταναλωτές του πρέπει να επενδύσει σε αυτούς ώστε να καταφέρει να δημιουργήσει μια σχέση βαθιάς εμπιστοσύνης με μια μακροπρόθεσμη βάση. Για να καταφέρει κάτι τέτοιο ο οργανισμός πρέπει να αναρωτηθεί για ποιον λόγο οι καταναλωτές είναι πιστοί σε έναν οργανισμό. Σίγουρα δεν είναι δεδομένο πως ένας καταναλωτής θα παραμείνει πιστός στον οργανισμό και στις υπηρεσίες που προσφέρει. Πρέπει να δημιουργηθεί μια αξία και να του δοθεί κάποιος λόγος για να συνεχίζει να προτιμάει αυτόν και να αγοράζει τα προϊόντα του (Wirtz & Lovelock, 2018,). Αυτό μπορεί να επιτευχθεί με τρεις τρόπους: 1) έμπνευση εμπιστοσύνης, όπως ήδη αναφέρθηκε, 2) προσφορά κοινωνικών παροχών και 3) παροχή ειδικών προνομίων.

Η προσέλκυση και η διατήρηση των ήδη υπαρχόντων καταναλωτών, είναι μια αναγκαία και πολύ σημαντική διαδικασία για την σωστή λειτουργία ενός οργανισμού που έχει ως στόχο να επιτύχει. Η διατήρηση μπορεί να επιτευχθεί και σε αυτό παίζουν ρόλο δυο παράγοντες. Πρώτον είναι σημαντικό όλες οι προσπάθειες που γίνονται από τον οργανισμό να είναι ορατές και γνωστές σε όλους, και δεύτερον όλοι όσοι δουλεύουν σε αυτόν να συμμετέχουν ενεργά στην προσπάθεια αυτή. Σύμφωνα με τον Παγανό (1998) υπάρχουν πέντε στάδια στην διαδικασία προσέλκυσης των καταναλωτών:

- 1) Προσδιορισμός των αναγκών και των προβλημάτων που υπάρχουν αναφορικά με τον στόχο του οργανισμού και τους πόρους που διαθέτει.
- 2) Προσδιορισμός των στόχων σε σχέση με την στρατηγική που έχει το ίδρυμα.
- 3) Τμηματοποίηση της αγοράς, καθορισμός του μεγέθους της και κατανόηση της διαδικασίας λήψης των αποφάσεων.
- 4) Προγραμματισμός και εφαρμογή.
- 5) Εκτίμηση των διαδικασιών και των αποτελεσμάτων.

Το πιο σημαντικό είναι η ύπαρξη επικοινωνίας με στόχο την προώθηση των υπηρεσιών που διαθέτει ένας οργανισμός. Πληροφορώντας και επικοινωνώντας με τον καταναλωτή ώστε να ενημερωθεί για τους σκοπούς, για τις προσφορές και τις παροχές που προσφέρονται, όχι μόνο παρακινείται το ενδιαφέρον τους αλλά και δημιουργούνται οι λεγόμενες δημόσιες σχέσεις. Ένας οργανισμός ο οποίος αναγνωρίζει πως κάθε καταναλωτής του είναι διαφορετικός και πως χρειάζεται χρόνος και προσπάθεια για να μην τον χάσει, είναι ένας οργανισμός που θα πετύχει. Όπως είπαν οι Smith και Zook (2011, σελ.75), «Το κλειδί για την αποτελεσματική διαχείριση των πελατειακών σχέσεων είναι το χτίσιμο μιας καλής σχέσης με τον

πελάτη. Δεν κοστίζει, θέλει επικοινωνία. Βασίζεται στην ειλικρίνεια και την αξιόπιστη πληροφόρηση. Δεν χρειάζονται πολύπλοκες στρατηγικές ΜΚΤ».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο:

ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΚΑΙ ΑΓΩΓΗ

2.1. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Κάποιες δεκαετίες πριν φαινόταν αδιανόητο σε μια μητέρα να αφήσει σε άλλα χέρια, όχι κάποιου κοντινού συγγενή, την ανατροφή και την φροντίδα του ίδιου της του παιδιού. Η αλλαγή όμως των εποχών και των συνθηκών που επικρατούσαν - κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές μεταβολές (πόλεμοι, πρόσφυγες κλπ), η (καθυστερημένη) περίοδος της εκβιομηχάνισης, η μεγάλη εσωτερική μετανάστευση προς τις αστικές περιοχές, η ένταξη των γυναικών στον χώρο της εργασίας - έκαναν πολύ δύσκολη την παροχή φροντίδας από τους γονείς, καθώς και την βοήθεια από τους συγγενείς τους. Έτσι δημιουργήθηκε μια μεγαλύτερη ανάγκη για κέντρα φροντίδας τα οποία θα αναλάμβαναν εξ ολοκλήρου την αγωγή των παιδιών. Η παραμέληση του θεσμού της προσχολικής αγωγής κράτησε μέχρι το τέλος του 18^{ου} αιώνα, όπου ξεκίνησαν οι μαζικές επιρροές από την Ευρώπη. Τα πρώτα νηπιακά τμήματα ιδρύθηκαν από εκπροσώπους χριστιανικών σωματείων από Αμερική και Ευρώπη (από τα πιο σημαντικά: Φιλεκπαιδευτική Εταιρία). Από τις πιο σημαντικές προσωπικότητες στην ιστορία της ελληνικής παιδαγωγικής είναι η Αικατερίνη Λασκαρίδου, η οποία ξεκίνησε από το σχολείο της Hill το 1864 (ένα από τα πρώτα νηπιακά τμήματα που αναφέρθηκαν πριν) το οποίο και διεύθυνε, συνέχισε με την ίδρυση του πρώτου νηπιαγωγείου στην Αθήνα το 1897 και την ίδρυση ακόμα τριών σε Αθήνα και Πειραιά το 1901. Τα πρώτα χρόνια, όπου δεν υπήρχε ενδιαφέρον από το κράτος για νομοθέτηση της προσχολικής αγωγής, όλο αυτό ήταν κατά κύριο λόγο προνόμιο των πιο ευπορών οικογενειών καθώς τα σχολεία αυτά άνηκαν σε ιδιώτες. Η σταδιακή μείωση αυτής της κατάστασης ξεκίνησε το 1895, όταν δηλαδή η προσχολική αγωγή αναγνωρίστηκε για πρώτη φορά από το κράτος.

2.2 ΣΤΟΧΟΙ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ

Η προσχολική αγωγή απαρτίζεται από εκπαιδευτικά προγράμματα, τα οποία απευθύνονται σε παιδιά από μηδέν (γέννηση) έως πέντε χρόνων, σε μια από τις πιο ευάλωτες περιόδους στην πρώιμη ζωή του παιδιού. Για να θεωρηθεί μια αγωγή/εκπαίδευση επιτυχημένη οφείλει να έχει στόχους-σκοπούς (ειδικούς και γενικούς). Συγκεκριμένα η προσχολική αγωγή στοχεύει στην ολόπλευρη ανάπτυξη των παιδιών

καθώς και στην προετοιμασία τους, μέσω δραστηριοτήτων-παιχνιδιών, πριν την είσοδό τους στην υποχρεωτική εκπαίδευση. Ένα από τα πιο βασικά καθήκοντά της είναι η κοινωνικοποίηση των παιδιών. Ο οικογενειακός κύκλος ενός παιδιού σε αυτή την ηλικία είναι πολύ μικρός και σε συνέπεια ανεπαρκής για να μπορέσει ένας γονέας να βασίσει την κοινωνικοποίηση του παιδιού του σε αυτόν. Έτσι εμφανίζεται η ανάγκη για δημιουργία νέων κοινωνικών δεσμών, οι οποίοι είναι προσαρμοσμένοι στην ηλικία που έχει το εκάστοτε παιδί. Η επαφή με διαφορετικές προσωπικότητες και η αλληλεπίδραση με τους συνομήλικους του -οι οποίοι έχουν μια πολύ διαφορετική ζωή από την δική του- και με τον παιδαγωγό, είναι εμπειρίες οι οποίες ενισχύουν τις δεξιότητες και ικανότητες του, αλλά και διευρύνουν τον ψυχολογικό και κοινωνικό του ορίζοντα, δίνοντας του μια άλλη διάσταση. Η προσχολική αγωγή είναι ένα εργαλείο καταπολέμησης και εν τέλει εξάλειψης της ανισότητας. Δικαίωμα σε αυτή έχουν όλα τα παιδιά του κόσμου, ανεξαρτήτως χρώματος, εθνικότητας, φύλλου, θρησκευτικών αντιλήψεων, οικονομικής κατάστασης και κοινωνικής θέσης. Όπως εξηγεί και ο Henri Wallon σε ένα από τα βιβλία του « Το εγώ του παιδιού δεν μπορεί να αναπτυχθεί κανονικά παρά μόνο αν το παιδί έχει σχέσεις με τους άλλους μέσα σε αυτή την ασταμάτητη διαλεκτική του Εγώ και του Άλλου. Η ανάπτυξη των διάφορων μορφών κοινωνικότητας αποτελεί μείζονα στόχο της προσχολικής αγωγής».

Η θέση λοιπόν που κατέχει η προσχολική αγωγή στον κλάδο της εκπαίδευσης είναι εξαιρετικά σημαντική, για την ηλικία μηδέν έως πέντε. Το παιδί από την γέννηση του είναι εξοπλισμένο με μια σειρά εν δυνάμει ικανοτήτων, οι οποίες χρειάζονται την κατάλληλη καθοδήγηση ώστε να είναι καρποφόρες. Στη συγκεκριμένη ηλικία η αγωγή επιτυγχάνεται μέσω κατευθυνόμενων δράσεων που έχουν ως στόχο να ευνοηθεί η φυσική εξέλιξη του παιδιού, ώστε η ενσωμάτωση του στην κοινωνία να γίνει με επιτυχία καθώς και να προσφέρει μια γενικότερη ευελιξία που να αντιστοιχεί στις δυνατότητες της κοινωνικής και τεχνικής εξέλιξης στην σημερινή εποχή (Mialaret). Όπως έχει προαναφερθεί, το φυσικό και το κοινωνικό περιβάλλον (στο οποίο ζει) παίζει εξαιρετικά σημαντικό ρόλο στην όλη διαδικασία. Αυτό συμβαίνει, διότι σύμφωνα με τις βιολογικές επιστήμες, συγκεκριμένα τις νευροεπιστήμες, η νευρική ύλη δεν είναι δυνατόν να φτάσει στην πλήρη εξέλιξη της χωρίς να λαμβάνει εξωτερικά ερεθίσματα τα οποία θα προκαλέσουν την ολοκλήρωση της πορείας της (τελειοποίηση). Επομένως, δεδομένου πως το παιδί είναι φορέας ποικίλων υποσχέσεων, χρειάζεται άφθονη εξωτερική ενθάρρυνση (από το περιβάλλον του), για να μπορέσουν αυτές οι υποσχέσεις να έχουν κάποιο αντίκρισμα στο ίδιο το παιδί.

Η προσχολική αγωγή είναι υπεύθυνη για την συναισθηματική, ψυχοκινητική και αισθητικοκινητική ανάπτυξη του παιδιού. Ο παιδαγωγός οφείλει να δημιουργεί δράσεις και παιχνίδια, τα οποία θα βελτιώνουν τα συστήματα που είναι υπεύθυνα για την λήψη ξένων μηνυμάτων ώστε το παιδί να λαμβάνει όσο το δυνατόν μεγαλύτερο όγκο από αυτά (οπτικά, ακουστικά, γευστικά κλπ). Οι δράσεις αυτές έχουν επίσης ως στόχο να βοηθήσουν το παιδί να συνηθίσει να λαμβάνει διάφορες συγκινησιακές αποχρώσεις από τα μηνύματα τα οποία λαμβάνει (συναισθηματικότητα), να

αναπτύξει την δημιουργικότητα του (σώμα, ηχητική-λεκτική έκφραση κλπ) και να αναπτύξει την πρωτοβουλία της δικής του φαντασίας, της αγάπης για εξερεύνηση/ανακάλυψη και της ικανότητας επίλυσης προβλημάτων. Η διαδικασία αυτή εν τέλει, δίνει την δυνατότητα στα παιδιά να αναγνωρίσουν τον εαυτό τους ως ένα ξεχωριστό άτομο με ιδιαιτερότητες και αξία, να λειτουργούν με σχετική αυτονομία, να αποδέχονται τα συναισθήματα του και να ελέγχουν τον τρόπο με τον οποίο εκφράζονται, να δείχνουν σεβασμό ως προς τους άλλους ανθρώπους αλλά και να σέβονται τους κανόνες που έχει η ομάδα στην οποία ανήκουν, να αντιμετωπίζουν τις δυσκολίες που τους έρχονται και τέλος να επικοινωνούν και να συνεργάζονται μεταξύ τους.

2.3 ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ

Για να μπορέσουν να γίνουν όσο το δυνατόν καλύτερα κατανοητά τα βρέφη και τα νήπια, καθώς και οι ανάγκες που έχουν κατά την διάρκεια των πρώτων τους χρόνων, αναπτύχθηκαν κάποιες θεωρίες/ μέθοδοι από διάφορους ανθρώπους, οι οποίοι άφησαν το δικό τους στίγμα στην ιστορία της προσχολικής αγωγής. Στην συνέχεια θα παρουσιαστούν επτά από τους πιο σημαντικούς του κλάδου αυτού.

Ο πρώτος που ανήκει σε αυτή την ομάδα ανθρώπων είναι ο Jean-Jacques Rousseau, Ελβετός φιλόσοφος και συγγραφέας γεννημένος στην Γενεύη στις 28 Ιουνίου 1712. Τα πρώτα του χρόνια (μέχρι την ηλικία των πέντε ετών) τα έζησε με τον πατέρα του, ο οποίος του έμαθε να διαβάζει, να αγαπάει και να εκτιμάει την φύση, καθώς έχασε την μητέρα του σε πολύ μικρή ηλικία. Το 1745 παντρεύτηκε μια μοδίστρα με την οποία απέκτησε 5 παιδιά, που δυστυχώς εγκατέλειψε στην συνέχεια σε ένα ίδρυμα λόγω οικονομικών δυσκολιών. Το 1762 εκδίδει δυο από τα πιο σημαντικά έργα του: 1) Το κοινωνικό συμβόλαιο και 2) Αιμίλιος ή Περί Αγωγής (έντονη σύνδεση με την προσχολική αγωγή - ρόλος της εκπαίδευσης στην παιδική ηλικία). Ο Rousseau θεωρούσε πως η εκπαίδευση που προσφέρεται στα παιδιά πρέπει να είναι εξατομικευμένη και προσαρμοσμένη στις ανάγκες που έχει η συγκεκριμένη ηλικία (αναπτυξιακό στάδιο) αλλά και στα ενδιαφέροντα που έχει το παιδί. Σε αυτή την εκπαίδευση σπουδαίο ρόλο κατέχει ο ενήλικας, καθώς «Υπάρχουν τόσα που πρέπει να γίνουν ώστε να είναι τρέλα να θέλουμε να κάνουμε ένα παιδί σοφό. Δεν χρειάζεται να του διδάξουμε τις επιστήμες, αλλά να του προξενήσουμε την διάθεση να τις αγαπήσει και μεθόδους να τις μάθει. Σίγουρα αυτό είναι πολύ βασική αρχή για κάθε καλή εκπαίδευση (Rousseau, 1762)». Ο στόχος που πρέπει να έχει ο παιδαγωγός είναι να δημιουργήσει στο παιδί την επιθυμία να ψάξει και να ανακαλύψει μόνο του την κάθε πληροφορία. Για παράδειγμα, κατά την διάρκεια του ημερήσιου προγράμματος το παιδί πρέπει να έχει το ελεύθερο να διαλέξει σε ποια δράση θέλει να συμμετάσχει και πόσο χρόνο θα περάσει σε αυτή (καλλιεργείται το αίσθημα της αυτονομίας). Φυσικά ο ενήλικας δεν φεύγει από δίπλα του, είναι πάντα εκεί να το ενθαρρύνει και να το επιβραβεύει σε κάθε του μικρή ή μεγάλη ανακάλυψη, έτοιμος να του προσφέρει οποιαδήποτε βοήθεια χρειαστεί. Είναι καθήκον (του παιδαγωγού) να διαθέτει μεγάλη

ποικιλία φυσικού/παιδαγωγικού υλικού, να δημιουργεί δράσεις και μαθησιακές εμπειρίες που να είναι ενδιαφέρουσες και ασφαλείς και τέλος να παρέχει ένα ανοιχτό και κατάλληλο για εξερεύνηση/ανακάλυψη περιβάλλον (εξωτερικά και εσωτερικά). Κατά την διάρκεια των δραστηριοτήτων αυτών, ο ενήλικας πρέπει να παρατηρεί τα παιδιά όσο ενεργούν και να καταγράφει όλες τις πληροφορίες που θα μπορούσαν να συμβάλλουν στην εξέλιξη τους (νοητικά, σωματικά κλπ). Ωστόσο η καταγραφή αυτή είναι σημαντικό να γίνεται με πολύ προσοχή ώστε να μην γίνονται άθελα συγκρίσεις μεταξύ των παιδιών, δεδομένου πως το κάθε παιδί έχει τον δικό του ρυθμό που μαθαίνει και χρειάζεται τον χρόνο του να αναπτυχθεί. «Ποτέ συγκρίσεις με άλλα παιδιά, ποτέ αντιπάλους, ποτέ ανταγωνισμός... Μονάχα θα σημειώνω κάθε χρόνο τις προόδους που θα κάνει. Θα τις συγκρίνω με εκείνες που θα κάνει του χρόνου (Rousseau, 1974:175)». Οφείλει να έχει μια σφαιρική γνώση όσον αφορά το παιδί, να γνωρίζει για το παρελθόν του (εμπειρίες), για τυχόν ιδιαιτερότητες, τα ενδιαφέροντα του, ώστε να μπορεί να το έχει στο κέντρο και να δουλεύει μαζί του όχι απέναντι του. Ο Rousseau μίλησε ακόμη και για το ρόλο που είχε το ίδιο το παιδί στην διαδικασία της εκπαίδευσής του. Για αυτόν, το παιδί από την στιγμή που γεννιέται έχει περιέργεια για τον κόσμο γύρω του και μια εγγενή ανάγκη για εξερεύνηση και ανακάλυψη. Ένα καλά διαμορφωμένο περιβάλλον είναι αυτό που θα το παρακινήσει να ξεκινήσει αυτό το ταξίδι απόκτησης γνώσεων, μέσω εμπειριών που θα είναι κατάλληλες για το ηλικιακό τους στάδιο. Συνοπτικά το παιδαγωγικό έργο του Rousseau παρουσίασε τις παρακάτω ιδέες:

- Προαγωγή του παιχνιδιού στον παιδικό σταθμό και συγκεκριμένα του ελεύθερου παιχνιδιού.
- Οι παιδαγωγοί πρέπει να συμπεριλαμβάνουν στο ημερήσιο παιδαγωγικό πρόγραμμα τους τον υπαίθριο χώρο του παιδικού σταθμού, τον οποίο θα εκμεταλλευτούν δημιουργώντας διαφορετικές υπαίθριες δραστηριότητες (μαθησιακές).
- Να ενθαρρύνεται ο αυθορμητισμός των παιδιών, κατά την διάρκεια της αλληλεπίδρασης μεταξύ τους αλλά και με την/τον παιδαγωγό.
- Ο ενήλικας αναλαμβάνει υποστηρικτικό ρόλο έχοντας στο κέντρο του το παιδί.
- Ο παιδαγωγός παρατηρεί, καταγράφει και αναλύει όλες τις πληροφορίες που συλλέγει κατά την διάρκεια των εμπειριών και χρησιμοποιεί αυτά για την δημιουργία των επόμενων δραστηριοτήτων.

Ο επόμενος είναι ο Friedrich Froebel, γερμανός παιδαγωγός με πολύ μεγάλο αποτύπωμα στον κλάδο της προσχολικής αγωγής. Το 1816 ίδρυσε το Οικουμενικό Γερμανικό Εκπαιδευτικό Ινστιτούτο στην Γερμανία, το 1826 βγήκε στην κυκλοφορία το πρώτο του βιβλίο με τίτλο « Η αγωγή του ανθρώπου» και το 1878 το βιβλίο του με τίτλο « Παιχνίδια και τραγούδια για μικρά παιδιά». Ήταν ο πρώτος άνθρωπος ο οποίος εισήγαγε τον όρο «νηπιακός κήπος» ή στα γερμανικά «kindergarten» ιδρύοντας τον πρώτο το 1840. Σε αυτόν τον χώρο, ο οποίος είναι σαν τον παιδικό σταθμό του σήμερα χωρίς όλες τις τεχνολογικές εξελίξεις που υπάρχουν πλέον, τα

παιδιά ήταν ελεύθερα να εξερευνήσουν τόσο τον εσωτερικό χώρο όσο και τον εξωτερικό και να μάθουν μέσω της φύσης – φυσικών υλικών. Στην διαδικασία αυτή ο ενήλικας (γονείς) διαδραματίζει έναν πολύ βασικό ρόλο καθώς αποτελεί την πρώτη πηγή αγωγής για το παιδί και είναι δυνατό να κατευθύνει πλήρως την εκπαίδευση του από την στιγμή της γέννησης του. Σύμφωνα με τον Froebel «οι γονείς θα πρέπει, χωρίς να είναι υπερβολικά σχολαστικοί ή απαιτητικοί, να συνδέουν τις ενέργειες του παιδιού με τα κατάλληλα λόγια και τις κατάλληλες συμπεριφορές. Η στάση τους αυτή είναι όχι απλώς ενδεδειγμένη αλλά απαραίτητη για την ανάπτυξη και την ενίσχυση της δύναμης και της ικανότητας του παιδιού. (Froebel, 2005: 79)» Για αυτό τον λόγο η συνεργασία που θα έχει ο παιδαγωγός και το κέντρο αγωγής (υπεύθυνη) με τον γονέα είναι κρίσιμης σημασίας. Ο παιδαγωγός είναι υπεύθυνος να δημιουργεί ένα περιβάλλον κατάλληλα διαμορφωμένο ώστε να προάγει την αυτονομία και την ενίσχυση της αυτοπεποίθησης κάθε παιδιού. Πρέπει να παρατηρεί τα παιδιά κατά την διάρκεια των δράσεων τους, να τα ενθαρρύνει να προχωράνε παρακάτω και να δημιουργούν – παίζουν μαζί τους. Για τον Froebel, πρέπει να είναι εφικτό το παιδί να μπορεί να ακολουθήσει τα δικά του προσωπικά ενδιαφέροντα και με εργαλείο την φαντασία, το εγγενές κίνητρο που διαθέτει και την δημιουργικότητα του να αποκτήσει ποικίλες μαθησιακές εμπειρίες. Προϋπόθεση αυτού είναι η ύπαρξη ενός περιβάλλοντος με πολύ καλή ποιότητα. Έφτασε στο συμπέρασμα πως καθοριστικό ρόλο για να μπορέσει το παιδί να αναπτυχθεί ολόπλευρα παίζει το παιχνίδι (συμβολικό, φανταστικό, ελεύθερο) και οι αυθόρμητες δραστηριότητες. Συγκεκριμένα είπε «Κοιτάζτε και παρατηρήστε το παιδί θα σας διδάξει εκείνο τι να κάνετε. Μέσα από την σιωπηλή παρατήρηση του παιδιού, θα αντιληφθείτε ότι ακολουθεί αυθόρμητα το μονοπάτι που χαράσσουν οι νόμοι της ανθρώπινης σκέψης: ξεκινά δηλαδή από το εμφανές και προχωρά στο αθέατο και στο πιο αφηρημένο (Froebel, 2005: 88)». Τέλος, εισήγαγε στην προσχολική αγωγή δύο ακόμα όρους: Τα Δώρα και οι Ασχολίες. Δημιούργησε αυτά τα δύο με σκοπό να διευκολύνει το κάθε παιδί να περάσει από το ένα αναπτυξιακό στάδιο στο επόμενο. Πρόκειται λοιπόν για διαφορετικών ειδών φυσικά υλικά (τα Δώρα) τα οποία μοιράζονται στο παιδί για να τα εξερευνήσει και να γνωρίσει τις ιδιότητες που έχουν. Έχουν μεγάλη ποικιλία όσον αφορά το υλικό που είναι φτιαγμένα, το μέγεθός τους, το σχήμα τους και το βάρος τους. Για να ενισχύσει την δράση των Δώρων και να βοηθήσει την νοητική ανάπτυξη των παιδιών καθώς και την διεύρυνση των ικανοτήτων και των αισθήσεών τους, δημιούργησε τις Ασχολίες (δραστηριότητες όπως ζωγραφική και ξυλογλυπτική). «Το κάθε Δώρο θα πρέπει, σε εύθετο χρόνο και με την ευρύτερη έννοια, να βοηθήσει το παιδί προκειμένου να εσωτερικεύσει το εξωτερικό περιβάλλον, να εξωτερικεύσει το εσωτερικό περιβάλλον και να βρει την ενότητα ανάμεσα στα δυο (Froebel, 2005: 288)». Συνοπτικά ο Froebel παρουσίασε τις παρακάτω ιδέες:

- Η στενή συνεργασία του παιδαγωγού με τον γονέα, αποφέρει την σωστή λειτουργία της παιδοκεντρικής εκπαίδευσης.
- Βασικό στοιχείο του παιδαγωγικού προγράμματος ενός παιδικού σταθμού είναι το παιχνίδι σε υπαίθριους χώρους.

- Τα παιδιά πρέπει να έχουν στην διάθεση τους πληθώρα υλικών (ξύλινα τουβλάκια, χώμα, νερό, χρώματα κλπ) για να είναι σε θέση να εξερευνήσουν και να παίξουν ελεύθερα.
- Οι παιδαγωγοί εντάσσουν όσο περισσότερο γίνεται την φύση και τα φυσικά υλικά στο πρόγραμμα.
- Ύπαρξη ενός προγράμματος μάθησης όπου το κάθε παιδί μπορεί ελεύθερα να κυκλοφορήσει στον εσωτερικό και εξωτερικό χώρο του σταθμού.
- Το παιχνίδι και συγκεκριμένα το αυθόρμητο παιχνίδι, γίνεται βασικό σημείο του παιδαγωγικού προγράμματος.

Σημαντική προσωπικότητα στον χώρο της προσχολικής αγωγής ήταν επίσης ο John Bowlby. Σπούδασε ψυχολογία, συγκεκριμένα ειδικεύτηκε στην ψυχανάλυση και στην ψυχιατρική, και εργαζόταν στο στρατό ως ψυχολόγος (1940). Ήταν πολύ γνωστός για την θέση που κατείχε στον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας (σύμβουλος ψυχικής υγείας) και για το βιβλίο το οποίο έκδωσε το 1951 με τίτλο « Child Care and the Growth of Love». Ο Bowlby είναι εξαιρετικά γνωστός στον κόσμο της προσχολικής αγωγής για την θεωρία που ανέπτυξε για τον πρωταρχικό δεσμό. Η θεωρία αυτή πραγματεύεται το δέσιμο (συναισθηματικό) το οποίο δημιουργεί το παιδί με την μητέρα ή κάποιο άλλο πρόσωπο που είναι σημαντικό για αυτό. Είναι μια διαδικασία που πραγματοποιείται τα πρώτα τρία χρόνια της ζωής του, ώστε να καταφέρει να έχει ένα θετικό αντίκτυπο στο ίδιο το παιδί. Ένα παιδί το οποίο από πολύ νεαρή ηλικία έχει αναπτύξει σχέσεις που του προσφέρουν άφθονη αγάπη, φροντίδα και ασφάλεια, είναι περισσότερο πιθανόν να έχει μεγάλη αυτοπεποίθηση, καθώς οι βασικές του ανάγκες θα ικανοποιούνται πλήρως. Ο Bowlby επισημάνει την εξαιρετική σημασία που έχει η ανάπτυξη του δεσμού αυτού (προσκόλληση) έχοντας ως δεδομένο πως ένα παιδί το οποίο έχει λάβει απεριόριστη αγάπη από την μητέρα του και άφθονη φροντίδα (σωματική – ψυχική), έχει χτίσει τα σωστά θεμέλια προκειμένου να δημιουργήσει στο μέλλον υγιείς σχέσεις με άλλα πρόσωπα (συνομηλικούς και ενήλικες). Εντάσσοντας τη θεωρία αυτή στο πλαίσιο του παιδικού σταθμού, γίνεται περισσότερο αντιληπτή η σημασία αυτής. Καθώς στον παιδικό σταθμό υπάρχουν πολλά παιδιά που αποζητούν την κάλυψη αυτών των αναγκών, η δημιουργία του δεσμού προσκόλλησης χρειάζεται προσοχή. Το σταθερό πρόσωπο που καλύπτει τις ανάγκες αυτές είναι ο υπεύθυνος παιδαγωγός ή όπως τον χαρακτηρίζει ο Bowlby «το πρόσωπο αναφοράς». Ο παιδαγωγός αναφοράς έχει υποχρέωση να ανταποκρίνεται σε όλες τις ανάγκες που έχει το κάθε παιδί με απόλυτο σεβασμό δημιουργώντας του την ασφάλεια που χρειάζεται, καθώς και να παρέχει την κατάλληλη υποστήριξη και στους γονείς. Η μη ανάπτυξη της σχέσης αυτής μπορεί να αποβεί μοιραία με ολέθριες συνέπειες στην συναισθηματική και νοητική του ανάπτυξη. Παρόμοια και πιο πρόσφατη διατύπωση έγινε από έναν παιδοψυχολόγο ονόματι Oliver James, ο οποίος επηρεασμένος από τον Bowlby διατύπωσε την άποψη πως: «Το διάστημα από τους πρώτους έξι μήνες της ζωής έως τα τρία έτη είναι ευαίσθητη περίοδος για τη διαμόρφωση ενός ασφαλούς δεσμού στον άνθρωπο. Το είδος του δεσμού που θα

εμφανίζει το παιδί στους 18 μήνες ζωής μπορεί να προβλεφθεί με ακρίβεια από το είδος του δεσμού που εμφανίζει η μητέρα του πριν από την γέννηση του (James, 2007: 158)». Συνοπτικά οι παιδαγωγικές ιδέες που διατύπωσε ο Bowlby είναι οι εξής:

- Η ύπαρξη του (συστήματος) προσώπου αναφοράς είναι καθοριστική.
- Ο παιδαγωγός έχει υποχρέωση να παρέχει θετική στήριξη στην διάρκεια της ανάπτυξης δεσμών στα παιδιά.
- Οι παιδαγωγοί πρέπει να υποστηρίζουν τους γονείς ώστε να αναπτυχθεί ένας ασφαλής δεσμός.
- Γονείς και παιδαγωγοί έχουν υποχρέωση να συνεργαστούν με στόχο να διευκολύνουν την μετάβαση του παιδιού από το οικογενειακό περιβάλλον στον παιδικό σταθμό.

Ο επόμενος και πιο γνωστός επιστήμονας στον τομέα της γνωστικής ανάπτυξης του παιδιού που θα αναλυθεί είναι ο Jean Piaget. Σύμφωνα με αυτόν κάθε παιδί μαθαίνει μέσα από διάφορες δράσεις, με στόχο να οικοδομήσει την γνώση αυτή στηρίζοντας την σε ήδη υπάρχουσες δομές της σκέψης (κονστрукτιβισμός). Ο Piaget χώριζε την γνωστική ανάπτυξη σε τέσσερα διαφορετικά στάδια, από τα οποία το παιδί θα περνούσε με την σειρά, χωρίς να μπορεί να παραλείψει κάποιο από αυτά. Απέδειξε πως παρόλο που η σκέψη των παιδιών είναι τελείως διαφορετική από εκείνη των ενηλίκων, οι συλλογιστικές τους ικανότητες είναι εξαιρετικές. Όλα αυτά αποτέλεσαν πυλώνες για την δημιουργία προσχολικών προγραμμάτων που θα βασίζονταν στο παιχνίδι και στην ενεργή μάθηση (το παιδί εξερευνά ελεύθερα, δοκιμάζει, κάνει λάθος και μαθαίνει ενεργά). Συγκεκριμένα τα τέσσερα στάδια της γνωστικής ανάπτυξης σύμφωνα με τον Piaget είναι τα εξής:

1. Αισθησιοκινητική Περίοδος: αφορά την περίοδο από την γέννηση του παιδιού έως τα δυο έτη. Το βρέφος αντιλαμβάνεται σιγά σιγά τον εαυτό του και ενεργεί ακούσια. Αντιλαμβάνεται πως τα αντικείμενα υπάρχουν ακόμα και όταν αυτό δεν τα βλέπει (μονιμότητα του αντικειμένου).
2. Προεγνοιολογική Περίοδος: αφορά την περίοδο από τα δυο έως τα επτά έτη. Το παιδί εξοικειώνεται και αρχίζει να μαθαίνει πως χρησιμοποιούνται τα σύμβολα, καθώς και να ομαδοποιεί τα αντικείμενα με γνώμονα μια συγκεκριμένη ιδιότητα. Δυσκολεύεται όμως να κατανοήσει πως οι άλλοι έχουν διαφορετική ματιά από εκείνο (εγωκεντρισμός).
3. Περίοδος Συγκεκριμένων Λογικών Πράξεων: αφορά την περίοδο από τα επτά έως τα έντεκα έτη. Στο συγκεκριμένο στάδιο έχει αναπτύξει μια λογική σκέψη όσον αφορά τα αντικείμενα και τα γεγονότα. Κατακτά την έννοια της διατήρησης του αριθμού, του βάρους και της μάζας. Τέλος μπορεί να ταξινομήσει με ευκολία αντικείμενα ανάλογα το σχήμα τους, το χρώμα τους κλπ.

4. Περίοδος Τυπικών Λογικών Πράξεων: αφορά την περίοδο από έντεκα ετών και πάνω. Στο στάδιο αυτό έχει μάθει να μην στηρίζεται σε απτά αντικείμενα για να βρει λύση σε ένα πρόβλημα (ικανότητα αφηρημένης σκέψης) και ασχολείται με υποθετικά/ μελλοντικά προβλήματα.

Ο Piaget υποστήριζε πως το κάθε παιδί έχει την ικανότητα να μάθει κάτι καινούργιο μέσα από τις εμπειρίες που έχει ήδη βιώσει. Έχοντας ως δεδομένο τις ήδη υπάρχουσες εμπειρίες του, με κάθε καινούργια πληροφορία που αποκτά, χρησιμοποιεί αυτήν με σκοπό να επεκτείνει ή να τροποποιήσει την ήδη υπάρχουσα. Αυτό είναι που ονομάζει ο Piaget Σχήματα. Εάν δηλαδή για παράδειγμα, ένα παιδί στην ζωή του έχει εμπειρίες μόνο με καφέ γάτες, θεωρεί πως υπάρχουν μόνο αυτές. Όταν όμως δει κάποια στιγμή μια μαύρη γάτα, μέσω της εμπειρίας αυτής θα κατανοήσει πως υπάρχουν μαύρες γάτες και θα τροποποιήσει το υπάρχον σχήμα ώστε να εντάξει την νέα πληροφορία. Βασισμένος στην έννοια των σχημάτων, εισήγαγε τρεις ακόμα ορισμούς εξίσου σημαντικούς και συνδεδεμένους με αυτά. Μίλησε για την ισορροπία – ανισορροπία. Υπάρχει η κατάσταση όπου το παιδί μπορεί με ευκολία να αφομοιώσει μια γνώση (ισορροπία) και η κατάσταση κατά την οποία για να μπορέσει να δεχθεί την γνώση αυτή χρειάζεται τροποποίηση της γνώσης που υπάρχει ήδη (ανισορροπία). Μίλησε για την αφομοίωση, την διαδικασία όπου το άτομο επεξεργάζεται και κατανοεί μια καινούργια πληροφορία βασισμένο σε σχήματα της σκέψης του. Τέλος, μίλησε για την συμμόρφωση, την μεταβολή των υφιστάμενων σχημάτων μέσω των νέων πληροφοριών. Συνοπτικά οι παιδαγωγικές ιδέες του Piaget είναι οι εξής:

- Ο παιδαγωγός οφείλει να δημιουργεί δράσεις συμβατές με το αναπτυξιακό στάδιο του κάθε παιδιού, καθώς και να τα προτρέπει και να τα υποστηρίζει στις προσπάθειες τους.
- Ο παιδαγωγός πρέπει να αφιερώνει πολύ χρόνο στα παιδιά και να τα παρατηρεί αξιολογώντας τα σε τακτικά χρονικά διαστήματα.
- Ο παιδαγωγός γνωρίζει ποικίλα σχήματα των νηπίων και των βρεφών, καθώς και τις συμπεριφορές που συνδέονται με αυτά.

Εξαιρετικά σημαντικός ψυχολόγος με μεγάλη συνεισφορά στον χώρο της αγωγής υπήρξε ο Lev Vygotsky, ο οποίος ασχολήθηκε με την ανθρώπινη συμπεριφορά και την φύση της μάθησης. Θεωρούσε πως η σκέψη και η γλώσσα - η οποία προηγείται της σκέψης - αλλά και η μεταξύ τους σχέση, ήταν καθοριστικοί παράγοντες στην γνωστική ανάπτυξη του παιδιού. Οι αλληλεπιδράσεις που έχει το παιδί με τους συνομηλίκους του τον βοηθάνε να δομήσει τις γνώσεις που έχει για το περιβάλλον γύρω του. Σύμφωνα με αυτόν, κάθε σχέση που δομείται (είτε ενήλικα είτε παιδιού) επηρεάζεται από ένα πολιτισμικό πλαίσιο, έτσι και η σκέψη του παιδιού έχει πολιτισμικές βάσεις. «Ο πολιτισμός αποτελεί προϊόν της κοινωνικής ζωής και της ανθρώπινης κοινωνικής δραστηριότητας. Γι' αυτόν τον λόγο, το ζήτημα της πολιτισμικής ανάπτυξης της συμπεριφοράς παραπέμπει ευθέως στο κοινωνικό επίπεδο της ανάπτυξης. Ότι είναι πολιτισμικό είναι και κοινωνικό. (Vygotsky, 1985: 80)». Ο Vygotsky εισήγαγε την θεωρία της ΖΕΑ – Ζώνη Επικείμενης Ανάπτυξης

(ανώτερο άκρο) – και της ΖΠΑ – Ζώνη Πραγματικής Ανάπτυξης (κατώτερο άκρο). Η πρώτη αναφέρεται στην εξέλιξη μιας ήδη υπάρχουσας δεξιότητας του παιδιού με την βοήθεια ενός άλλου ατόμου (για παράδειγμα το παιδί μαθαίνει να βάζει τα παπούτσια του με την καθοδήγηση του αδερφού του). Αντίθετα, η δεύτερη ζώνη αναφέρεται στην επίδοση που έχει το παιδί ενεργώντας μόνο του χωρίς κάποια βοήθεια (για παράδειγμα το παιδί δεν γνωρίζει πώς να δέσει τα κορδόνια των παπουτσιών του). «Πρόκειται για την απόσταση ανάμεσα στο πραγματικό αναπτυξιακό επίπεδο του παιδιού, όπως αυτό προκύπτει από την επίδοση του παιδιού όταν επιλύει ένα πρόβλημα χωρίς βοήθεια, και το επίπεδο της δυνητικής τους ανάπτυξης, όπως αυτό προκύπτει από την επίδοση του όταν επιλύει το πρόβλημα με την καθοδήγηση ενηλίκου ή σε συνεργασία με πιο ικανούς συνομηλίκους (Vygotsky, 1978: 33)». Η ΖΕΑ θεωρείται ένα πολύ χρήσιμο εργαλείο για τους παιδαγωγούς, καθώς μπορεί σε αρχικό στάδιο να αναγνωρίσει και να καταγράψει τις ικανότητες του παιδιού και έπειτα να αναπτύξει στρατηγικές που θα το βοηθήσουν να προχωρήσει παρακάτω. Η πρακτική αυτή επιτρέπει στο παιδί να παρατηρήσει την εκτέλεση ενός έργου και να κατανοήσει αυτό με τον δικό του ρυθμό προκειμένου να το πετύχει μόνο του στη συνέχεια. Συγκεκριμένα οι παιδαγωγικές ιδέες του Vygotsky είναι οι εξής:

- ο Συστηματική παρατήρηση των παιδιών από τον παιδαγωγό (αναγνώριση της ΖΕΑ – προσφορά διακριτικής υποστήριξης).
- ο Συνεργασία παιδιών – παιδαγωγού για την επίλυση προβλημάτων.
- ο Προσφορά πλήθος ευκαιριών στα παιδιά, έργων που είναι γνώριμα σε αυτά.
- ο Οι παιδαγωγοί να είναι προετοιμασμένοι για τυχόν πολιτισμικές ασυμφωνίες.
- ο Οι παιδαγωγοί πρέπει να δημιουργούν δραστηριότητες κατάλληλες για το νοητικό και αναπτυξιακό επίπεδο των παιδιών.
- ο Στενή συνεργασία γονέα – παιδαγωγού.
- ο Παρατήρηση και αξιολόγηση των παιδιών την στιγμή που βρίσκονται σε κοινωνικές περιστάσεις (πιο πιθανό κατά την διάρκεια αυτών το παιδί να φτάσει στο ανώτατο όριο των δεξιοτήτων του).

Μια από τις πιο διαδεδομένες παιδαγωγικές πρακτικές είναι το Reggio Emilia. Εμπνευστής της ο ιταλός δάσκαλος Lois Malaguzzi, ο οποίος στην αρχή, μετά το πέρας του Β΄ Παγκοσμίου πολέμου, δίδασκε γονείς που επιθυμούσαν να εμπλουτίσουν την διδασκαλία των παιδιών τους από τα γύρω χωριά της πόλης Reggio Emilia. Επιθυμούσε να δημιουργήσει ένα εκπαιδευτικό περιβάλλον όπου ο κάθε μαθητής θα έχει την δυνατότητα να χτίσει την δική του γνώση, κέντρο της οποίας θα είναι οι ιδέες και τα ενδιαφέροντά του. Όλα τα παιδιά θεωρούνται ευφάνταστα, εφευρετικά, επινοητικά και περίεργα. Στο κέντρο της φιλοσοφίας του τοποθετεί το παιδί. Θεωρεί πως πρωταρχικό ρόλο παίζει η φυσική ανάπτυξη των παιδιών, καθώς και η δημιουργία μιας στενής σχέσης με το περιβάλλον. Ο παιδαγωγός οφείλει να σέβεται το παιδί και να έχει ενεργό ρόλο στις δράσεις που δημιουργεί για αυτό, να μην είναι ένας παθητικός παρατηρητής αλλά αντιθέτως να το υποστηρίζει. Έχει την δυνατότητα να μέσω φωτογραφιών, βίντεο και σημειώσεων που θα έχει κρατήσει να αξιολογήσει την εξέλιξη των παιδιών. Κύριο σημείο των δραστηριοτήτων αυτών

είναι ότι βοηθάνε στην ενίσχυση της αυτονομίας και της κατανόησης των παιδιών, καθώς η δημιουργία τους βασίζεται στα ενδιαφέροντα που έχουν. Εξίσου σημαντικό ρόλο έχουν οι γονείς, οι πρώτοι δηλαδή δάσκαλοι του παιδιού. Πρόκειται για τους συντρόφους των παιδιών που θα είναι δίπλα τους σε κάθε τους βήμα να τους υποστηρίζουν και τους συνεργάτες των παιδαγωγών, οι οποίοι τους συμπεριλαμβάνουν σε διάφορες πτυχές του παιδαγωγικού τους προγράμματος (εθελοντική βοήθεια/συμμετοχή γονέων στην τάξη). Ο Malaguzzi θεωρούσε πως η οργάνωση του φυσικού περιβάλλοντος ήταν ζωτικής σημασίας και για αυτό τον λόγο το χαρακτήρισε «τρίτο δάσκαλο». Υποστήριζε πως ένα παιδί μπορεί να κατανοήσει τα πράγματα πολύ καλύτερα εάν υπάρχει ένα καλά οργανωμένο περιβάλλον μέσα στο οποίο μπορούν να αναπτυχθούν σύνθετες ανθρώπινες σχέσεις που μεταβάλλονται συνεχώς. Σε ένα σχολείο που ακολουθεί την παιδαγωγική αυτή μπορεί να παρατηρήσει κάποιος πως τα χρώματα που κυριαρχούν στον χώρο είναι όλα φωτεινά, οι αίθουσες είναι γεμάτες φυτά και φρούτα με μεγάλα παράθυρα και πόρτες, χρησιμοποιούν το φυσικό φως της ημέρας, οι τάξεις είναι ανοιχτές και όλες οδηγούν σε ένα κοινό σημείο στο κέντρο του σχολείου το οποίο ονομάζεται *riazza* (πλατεία). Η ύπαρξη αυτού του κοινού σημείου ή αλλιώς σημείου συνάντησης ενθαρρύνει την επικοινωνία μεταξύ των τμημάτων (παιδιά και παιδαγωγοί). Τον χώρο διακοσμούν μεγάλοι καθρέφτες διαφόρων σχημάτων, φωτογραφίες και εργασίες/κατασκευές που έχουν δημιουργήσει τα παιδιά κατά την διάρκεια της χρονιάς και το άφθονο παιδαγωγικό υλικό που διαθέτει ο σταθμός. Συγκεκριμένα στο Reggio Emilia υπάρχουν οι παρακάτω αρχές:

- Πρέπει να υπάρχει κατεύθυνση στην μάθηση των παιδιών και ένας μερικός έλεγχος.
- Τα παιδιά πρέπει να μπορούν να μάθουν χρησιμοποιώντας την ακοή, αφή, κίνηση, όραση και όσφρηση.
- Τα παιδιά συνάπτουν σχέσεις μεταξύ τους και με υλικά, τα οποία πρέπει να μπορούν να εξερευνήσουν με απόλυτη ελευθερία.
- Ενθαρρυντικός ρόλος του παιδαγωγού.
- Περιβάλλον : τρίτος δάσκαλος.

Τέλος, υπάρχει το παιδαγωγικό πρόγραμμα της Maria Montessori, μιας ιταλίδας παιδαγωγού – φιλοσόφου – γιατρού που ανέπτυξε ένα από τα πιο γνωστά συστήματα στην εκπαίδευση. Πίστευε πως εάν δοθεί στα παιδιά η ελευθερία να μπορούν να προχωράνε με τον δικό τους ρυθμό έχοντας ένα σωστά οργανωμένο περιβάλλον τότε είναι δυνατόν να μάθουν. Η διδασκαλία που πρέσβευε ήταν στο μεγαλύτερο της μέρος ατομική και εξατομικευμένη, με ελάχιστες ομαδικές δράσεις, ώστε να μπορεί να δουλέψει κάθε παιδί όπως αυτό επιθυμεί. Είχε την ελευθερία να επιλέξει με τι επιθυμεί να ασχοληθεί, για πόσο και με ποιο τρόπο. Γι' αυτό τον λόγο το μοντεσσοριανό περιβάλλον είναι προκαθορισμένο και προσαρμοσμένο στις ανάγκες των παιδιών. Σε ένα σχολείο Montessori της τότε εποχής έβρισκε κάποιος μια αίθουσα δραστηριοτήτων που περιλαμβάνει και το διδακτικό υλικό, ένα γυμναστήριο, μια αίθουσα υποδοχής, μια τραπεζαρία, ένας κήπος και ένας χώρος για τα ζώα (να

μοιάζει με σπίτι). Τα έπιπλα του σταθμού ήταν στο ύψος των παιδιών, με φωτεινά χρώματα, ελαφρά, το υλικό βρισκόταν σε χαμηλό ντουλάπι ώστε να έχουν άμεση πρόσβαση τα παιδιά χωρίς δυσκολία αλλά περιορισμένα σε ποσότητα και πολύ καλά οργανωμένα. Ο παιδαγωγός σε μια τέτοια τάξη έχει υποστηρικτικό ρόλο, ήταν ο άνθρωπος στον οποίο το παιδί μπορούσε να ανατρέξει για βοήθεια. Οφείλε να σέβεται όλα τα παιδιά και να τα βοηθάει αφιερώνοντας τον ίδιο χρόνο σε όλα, χωρίς όμως να τους επιβάλλει ποτέ κάτι που αυτά δεν θέλουν. «Δεν τα διορθώνει ποτέ, διότι, αν το κάνει, πιθανό να τα οδηγήσει σε μια αφύσικη προσπάθεια με σκοπό να μάθουν την επιθυμητή απάντηση (Goffin, 1994)». Συγκεκριμένα η Montessori στόχευε στα εξής:

- Κινητική εκπαίδευση: ανάπτυξη των κινητικών δεξιοτήτων (βασικό σημείο για την ανάπτυξη της γραφής), της αυτονομίας, της αυτοπειθαρχίας και της προσοχής.
- Αισθητηριακή εκπαίδευση: στόχος η αναγνώριση ομοιοτήτων και διαφορών, η παρατήρηση, η σύγκριση, η ταξινόμηση και η ανάπτυξη της προσοχής και της κρίσης.
- Γλωσσική εκπαίδευση: προετοιμασία για σωστή και αποτελεσματική χρήση της γλώσσας, έμφαση στην ανάπτυξη του λεξιλογίου (επανάληψη).
- Διδασκαλία ανάγνωσης, γραφής και μαθηματικών: προετοιμασία του κάθε παιδιού σε αυτούς τους τομείς.

2.4 ΠΑΙΔΙΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ

Το μέρος όπου αναπτύσσονται και παίρνουν ζωή όλες αυτές οι θεωρίες είναι ο παιδικός σταθμός. Πρόκειται για το μέρος όπου η φροντίδα των παιδιών συναντάει την ανάγκη για εκπαίδευση. Η ίδρυση τους ξεκίνησε σε Ευρώπη και Αμερική το 1779 όπου ο Johann Friedrich Oberlin και η Louise Scheppler δημιούργησαν τη πρώτη πρόμη εγκατάσταση για φροντίδα/ εκπαίδευση για παιδιά προσχολική ηλικίας. Το 1802 η Paulinezur ίδρυσε το πρώτο κέντρο προσχολική αγωγής στο Detmold. Επόμενος ο Robert Owen, ο οποίος δημιούργησε τον πρώτο παιδικό σταθμό στο New Lanark της Σκωτίας το 1816. Ακολουθεί με τον πρώτο παιδικό σταθμό του Λονδίνου το 1819 ο Samuel Wilderspin και ο πολύ σημαντικός Froebel Friedrich με την εισαγωγή του όρου kindergarten το 1840 και του Ινστιτούτου παιχνιδιών και δραστηριοτήτων. Έπειτα ιδρύεται ο πρώτος παιδικός σταθμός στις ΗΠΑ το 1856 στο Watertown του Ουισκόνσιν. Τέλος το 1860 η Elizabeth Peabody καταφέρνει να λειτουργήσει τον πρώτο παιδικό σταθμό με αγγλική γλώσσα στην Αμερική. Στην Ελλάδα πρωτοπόρα και ευεργέτιδα των παιδικών σταθμών ήταν η Αικατερίνη Λασκαρίδου, η οποία το 1908 στο λύκειο ελληνίδων άνοιξε τον πρώτο «Πρότυπο Παιδικό Κήπο». Την ακολουθεί το 1913 το σωματείο «περίθαλψης των παιδιών» κάνει δωρεά έναν παιδικό σταθμό στην Σύρο. Η ελληνική κυβέρνηση άρχισε να αντιμετωπίζει με ενδιαφέρον τον κλάδο αυτό το 1927 όπου με προεδρικό διάταγμα ξεκινάει την ίδρυση παιδικών σταθμών σε ολόκληρη την επικράτεια. Με νόμο που

θεσπίστηκε το 1953 σε κάθε πρωτεύουσα νομού ήταν υποχρεωτικό να υπάρχει ένας παιδικός σταθμός (Εθνικά - Αγροτικά Νηπιαγωγεία όπως ονομαζόντουσαν τότε). Το 1994 σύμφωνα με τον Ν. 2880/2001, οι παιδικοί σταθμοί της χώρας ανήκουν στο Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας με την επίβλεψη του Υπουργείου Εσωτερικών.

Ο παιδικός σταθμός οφείλει να είναι έτσι διαμορφωμένος που να σέβεται πλήρως το παιδί και τις ανάγκες του. Πρέπει να αναγνωρίζει πως κάθε παιδί είναι μοναδικό, με τις δικές του ιδιαιτερότητες και ικανότητες και έχει τον δικό του ρυθμό. Μπορεί να φιλοξενήσει παιδιά από 0 έως 4 ετών (συνήθως στην ηλικία των 2,5 χρόνων). Πρόκειται για ένα μεγάλο χώρο, κατάλληλα εξοπλισμένο ώστε να μπορέσει να ανταπεξέλθει στο κάθε στάδιο της ανάπτυξης του παιδιού, με αίθουσες πλούσιες σε παιδαγωγικό υλικό με στόχο την προώθηση της μάθησης. Ο σκοπός ενός παιδικού σταθμού είναι να διαμορφώσει και να ετοιμάσει το παιδί για την υποχρεωτική εκπαίδευση. Κατά την διάρκεια της διαδικασίας αυτής, πρέπει να καταφέρει το παιδί να αναπτυχθεί σωματικά, ψυχικά, νοητικά, συναισθηματικά, κινητικά και κοινωνικά. Πρέπει ο χώρος αυτός να του επιτρέπει να πειραματιστεί με τον εαυτό του, να ανακαλύψει, να εξερευνήσει, να αλληλεπιδράσει με τους συνομηλικούς του και να μπορεί να παίξει ελεύθερα όσο θέλει και όποτε θέλει.

2.5 ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ – ΓΟΝΕΙΣ

Αναπόσπαστο μέρος του κλάδου αυτού είναι ο παιδαγωγός και οι γονείς.

Ο παιδαγωγός είναι σημαντικό να γνωρίζει πως το φορτίο που έχει στην πλάτη του είναι μεγάλο, καθώς μπορεί διαμορφώσει και να πλάσει χαρακτήρες από το μηδέν. Δεν είναι μόνο υπεύθυνος για την φροντίδα των παιδιών αυτών αλλά αντίθετα έχουν ένα πολύ σημαντικό παιδαγωγικό έργο. Πρέπει να τα προετοιμάσει για την είσοδο τους στην υποχρεωτική εκπαίδευση, να τα βοηθήσει ώστε να έχουν μια σωστή ολόπλευρη ανάπτυξη (νοητικά, κινητικά, συναισθηματικά κλπ). Εκτός από την υποδοχή των παιδιών και την παράδοση τους στους γονείς κατά την αναχώρηση, κατά την διάρκεια της ημέρας πρέπει να έχει ένα διαμορφωμένο ημερήσιο παιδαγωγικό πρόγραμμα (ήδη διαμορφωμένο). Οφείλει να έχει δημιουργήσει διάφορες δράσεις, κατάλληλες για το αναπτυξιακό στάδιο των παιδιών, οι οποίες θα είναι ασφαλείς, ξεχωριστές και θα δίνουν στο παιδί την ελευθερία να πειραματιστεί και να εξερευνήσει. Ένας σωστός παιδαγωγός έχει ενεργό ρόλο στην μάθηση του παιδιού (όχι ένας απλός παρατηρητής), του προσφέρει πλήθος υλικών και διαφορετικών ερεθισμάτων. Το πιο σημαντικό είναι να θέτει όρια και κανόνες χωρίς να καταπατά τα δικαιώματα του παιδιού, καθώς και να βρίσκεται δίπλα στο παιδί και όχι απέναντι του.

Όπως οι παιδαγωγοί έχουν ενεργό ρόλο στην εκπαίδευση των παιδιών, έτσι και οι γονείς είναι σημαντικό να συμμετέχουν ενεργά στην διαδικασία αυτή. Έχοντας ως δεδομένο πως οι γονείς περνάνε αρκετό χρόνο και αυτοί στον χώρο του παιδικού

σταθμού, είναι λογικό πως θα πρέπει να αισθάνονται άνετα σε αυτόν καθ' όλη την διάρκεια της παραμονής τους. Είναι σημαντικό το κλίμα που επικρατεί να είναι φιλικό έχοντας ως στόχο την δημιουργία μιας «κοινότητας χρηστών» (Σακελλαρίου, 2008), να τους προσφέρεται η δυνατότητα συμμετοχής σε δράσεις που γίνονται είτε στην τάξη είτε στον υπαίθριο χώρο του σταθμού και να υπάρχει άμεση επικοινωνία με τον παιδαγωγό της τάξης για συζήτηση και επίλυση τυχόν αποριών. Για να μπορέσει το παιδί να έχει μια αρμονική εμπειρία στον παιδικό σταθμό, η συνεργασία που θα έχει ο γονέας με τον παιδαγωγό αλλά και οι σχέσεις μεταξύ των τριών (παιδί – παιδαγωγός – γονέας) είναι υψίστης σημασίας και θέλει προσοχή στην διαχείριση της.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο:

MARKETING ΚΑΙ ΠΑΙΔΙΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ

3.1 Ο ΠΑΙΔΙΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ ΩΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ

Όπως όλοι οι οργανισμοί, έτσι και ο παιδικός σταθμός χρειάζεται να ακολουθεί κάποιους βασικούς κανόνες διοίκησης για να καταφέρει να λειτουργήσει αρμονικά και να είναι κερδοφόρος. Πρόκειται για μια οργανωμένη κοινωνική οντότητα, έναν εκπαιδευτικό οργανισμό, ο οποίος, όπως επισημαίνει ο Κουτούζης (1999: 26), αποτελείται από μια ομάδα ατόμων – προσώπων, που εργάζονται βάσει καθιερωμένων σχέσεων για την παροχή «εκπαίδευσης». Ένας παιδικός σταθμός λειτουργεί μέσα σε ένα περιβάλλον, όπως και κάθε οργανισμός που παράγει υπηρεσίες. Αυτό συνεπάγεται την ύπαρξη του εξωτερικού και του εσωτερικού περιβάλλοντος.

Το εξωτερικό περιβάλλον εμπεριέχει το μακρο και το μικρο. Οι αλλαγές στο μακρο περιβάλλον επηρεάζουν όλους τους οργανισμούς που βρίσκονται στην ίδια χώρα, ενώ με το μικρο περιβάλλον επηρεάζονται αυτοί που ανήκουν στον ίδιο κλάδο σε συγκεκριμένη περιοχή. Ένας εκπαιδευτικός οργανισμός σαν τον παιδικό σταθμό οφείλει να υιοθετήσει όλες τις δυναμικές του εξωτερικού περιβάλλοντος (οικονομικές, τεχνικές, κοινωνικές, πολιτιστικές), καθώς το επηρεάζει άμεσα και σε μεγάλο βαθμό. Η οικονομική ανάπτυξη, η αύξηση-μείωση των γεννήσεων, η τεχνολογική εξέλιξη (νέοι μέθοδοι διδασκαλίας), οι πολιτικές αλλαγές (νέοι νόμοι που αφορούν την λειτουργία των σταθμών), είναι κάποιες από τις δυναμικές τις οποίες ο σταθμός πρέπει να τις αναλύσει και να σχεδιάσει τον τρόπο αντιμετώπισης τους (Παγανός, 1998; Saiti, Papa & Brown, 2017). Οι αποφάσεις που θα λάβει ο

παιδικός σταθμός όσον αφορά την ανάπτυξή, την επέκταση του, τις προσλήψεις που θα θελήσει να κάνει στο μέλλον, έχουν πλήρη εξάρτηση από την σωστή πρόβλεψη του περιβάλλοντος που θα έχει κάνει ο υπεύθυνος του σταθμού. Η εξέταση όλων αυτών των πιθανών μεταβλητών αποτελούν το κέντρο για την ανάπτυξη του στόχου και της στρατηγικής που θα ακολουθήσει ο παιδικός.

Το εσωτερικό περιβάλλον αναφέρεται στους πόρους – υλικούς και άυλους - που διαθέτει ο παιδικός σταθμός και ορίζουν την μελλοντική του επιτυχία, όπως για παράδειγμα οι οικονομικοί, το ανθρώπινο δυναμικό, οι εγκαταστάσεις, η καλή φήμη κλπ (Παγανός, 1998; Saiti, Papa & Brown, 2017; Saiti, 2013b; Sultan & Wong, 2012). Δεν αρκεί όμως η ύπαρξη των πόρων αυτών για την σωστή και αποτελεσματική λειτουργία του. Χρειάζεται σωστή γνώση marketing για να αποκτηθούν οι ικανότητες που είναι απαραίτητες ώστε να διαχειριστεί σωστά ο υπεύθυνος του παιδικού σταθμού τους πόρους αυτούς και να επιτευχθεί η επιθυμητή εξέλιξη. Σε αυτό το κομμάτι αντανακλάται ο χαρακτήρας και η ιστορία που έχει ο σταθμός από την πρώτη στιγμή που ιδρύθηκε. Ο παιδικός σταθμός που αναγνωρίζει και αντικατοπτρίζει τις αξίες του είναι αυτός που θα καταφέρει να προσελκύσει διαφορετικές και ξεχωριστές ανθρώπινες ομάδες.

3.2 ΠΑΙΔΙΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗΣ

Όπως αναφέρθηκε στα προηγούμενα κεφάλαια, ο στόχος ενός οργανισμού είναι η ικανοποίηση των αναγκών του καταναλωτή. Στην περίπτωση του παιδικού σταθμού ο καταναλωτής είναι ο γονέας και το παιδί, με τον γονέα να κατέχει τον ρόλο του μνητή/ επηρεάζων/ αποφασίζων/ αγοραστή και το παιδί να έχει τον ρόλο του χρήστη. Επομένως, ο παιδικός σταθμός πρέπει να έχει διαμορφωμένο ένα περιβάλλον το οποίο να είναι φιλικό και προσιτό προς τους γονείς αλλά και προς το παιδί. Ένας ιδρυτής παιδικού σταθμού, οφείλει να μελετήσει τις προτιμήσεις, τις σκέψεις, τις ανάγκες που έχουν οι υποψήφιοι καταναλωτές του προκειμένου να διαμορφώσει τις υπηρεσίες και τις παροχές που θα προσφέρει (Hoyt & Brown, 2003; Saiti, 2013a,b). Οφείλει να σκεφτεί σαν καταναλωτής, να μπει στην θέση του γονέα και να αναρωτηθεί τι θα επιζητούσε από τον εξωτερικό και εσωτερικό χώρο του παιδικού σταθμού; Πως θα επιθυμούσε οι εργαζόμενοι στον σταθμό να τον υποδεχθούν και να τον αντιμετωπίσουν; Ποιες παροχές θα ήθελε να του προσφέρουν ως επιλογές. Για παράδειγμα, ο υπαίθριος χώρος του παιδικού σταθμού είναι συνήθως η πρώτη εικόνα που λαμβάνει ο γονέας κατά την πρώτη του επίσκεψη. Πρέπει να είναι διαμορφωμένος με ασφάλεια, έχοντας ποικιλία ερεθισμάτων και σύμφωνος πάντα με τις προεδρικές διατάξεις για την οργάνωση του χώρου των παιδικών σταθμών. Με την είσοδο του γονέα μέσα στον σταθμό θα πρέπει να υπάρχει φιλική και εξυπηρετική αντιμετώπιση από τον υπεύθυνο. Θα πρέπει το εσωτερικό περιβάλλον να είναι φωτεινό, ευρύχωρο με πλήθος όμως παιδαγωγικού υλικού το οποίο θα είναι διαθέσιμο για να το αξιοποιήσουν τα παιδιά. Να είναι καθαρό, με ωραίο άρωμα που να τους δημιουργεί μια αίσθηση οικειότητας και ζεστασιάς. Φυσικά η προσφορά και

η αφοσίωση αυτή είναι μια συνεχής διαδικασία που δεν σταματάει. Για να καταφέρει ο παιδικός σταθμός να δημιουργήσει μια σταθερή και πιστή σχέση με τους καταναλωτές του με στόχο να εξελίσσεται συνεχώς πρέπει να προσπαθεί και να αναπτύσσεται με συνεχή ρυθμό, χωρίς να χάνει τον στόχο του και τις αξίες που πρεσβεύει.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο:

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

4.1 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΜΕΘΟΔΟΣ

Η συγκεκριμένη πτυχιακή μελέτη διεξήχθη με ποσοτική έρευνα. Στόχος αυτής της έρευνας είναι η απάντηση στην ερώτηση ποια είναι τα κριτήρια που έχει στο μυαλό του ο γονέας όσον αφορά τον παιδικό σταθμό (εσωτερικό και εξωτερικό χώρο) που θα επιλέξει για το παιδί του και στην ερώτηση κατά πόσο παίζει ρόλο η σχέση που επιδιώκει να έχει μαζί του ο παιδικός σταθμός (παιδαγωγοί/ διευθύντρια) καθώς και οι παροχές που του προσφέρουν. Επιλέχθηκε η συγκεκριμένη μέθοδος καθώς είναι εφικτή η διεξαγωγή της σε ένα μεγάλο αντιπροσωπευτικό δείγμα του πληθυσμού και επομένως μπορούν τα αποτελέσματά της να γενικευτούν (αναδεικνύει γενικές τάσεις).

4.2 ΔΕΙΓΜΑ

Η μέθοδος που επιλέχθηκε είναι απλή τυχαία δειγματοληψία. Επιλέχθηκε το δείγμα να είναι τυχαίο καθώς είναι πιο αντιπροσωπευτικό και επιτρέπει στον ερευνητή να χρησιμοποιήσει τους νόμους των πιθανοτήτων για να γίνει η επαγωγή από το δείγμα του πληθυσμού. Είναι βασισμένο στις πιθανότητες, κάθε μέλος της κοινότητας δηλαδή έχει τις ίδιες πιθανότητες να επιλεγεί από το σύνολο. Οι ερωτώμενοι της έρευνας ήταν 112 άτομα/ γονείς που έχουν γράψει τα παιδιά τους σε παιδικό σταθμό.

4.3 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΕΡΓΑΛΕΙΟ – ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

Το εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε για την συλλογή των δεδομένων της συγκεκριμένης έρευνας είναι το ερωτηματολόγιο. Πρόκειται για ερωτηματολόγιο κλειστού τύπου, κατασκευασμένο για τις ανάγκες της παρούσας έρευνας, με χρήση της κλίμακας Likert, μια διαβαθμισμένη κλίμακα που αποτυπώνει την ένταση που

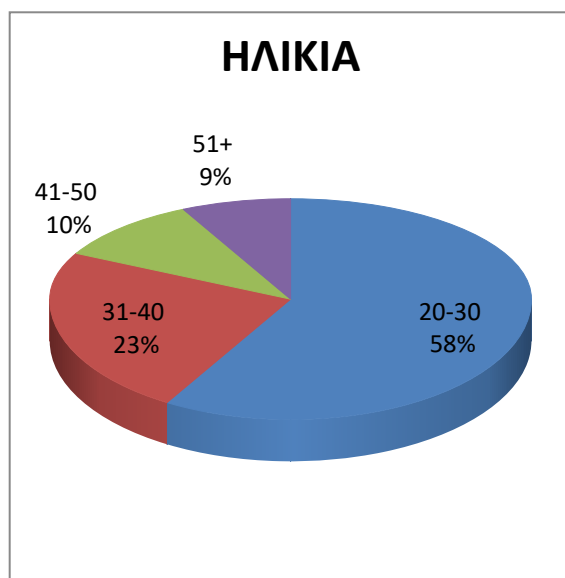
έχει η κάθε απάντηση. Στο πρώτο κομμάτι του ερωτηματολογίου γίνεται η καταγραφή των δημογραφικών στοιχείων του ερωτώμενου, δηλαδή το φύλλο, η ηλικία, το μορφωτικό επίπεδο, το επάγγελμα και ο αριθμός παιδιών που έχουν. Προχωρώντας ο ερωτώμενος καλείται να απαντήσει πόσο σημαντικά είναι συγκεκριμένα στοιχεία και παροχές που συναντάει στον παιδικό σταθμό (εσωτερικά και εξωτερικά) καθώς και η σχέση μεταξύ του και του παιδικού σταθμού, χρησιμοποιώντας την 5-βαθμια κλίμακα Likert που αναφέρθηκε πριν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο:

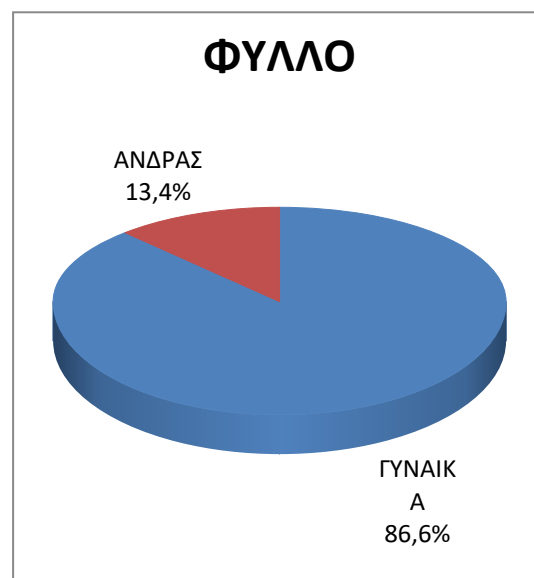
ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Στο κεφάλαιο αυτό θα παρουσιαστούν τα αποτελέσματα που προέκυψαν από τις απαντήσεις του ερωτηματολογίου, οι οποίες αναλύθηκαν και επεξεργάστηκαν με το πρόγραμμα SPSS (λογισμικό στατιστικής ανάλυσης).

Παρατηρώντας τα δημογραφικά στοιχεία προκύπτει πως από το σύνολο των ατόμων που απάντησαν στο ερωτηματολόγιο (δείγμα: 112 άτομα), το 86,6 % είναι γυναίκες και πως το υπόλοιπο 13,4% είναι άνδρες. Από αυτούς το 8% ανήκει στην ηλικιακή ομάδα 20-30, το 28,6% στην ηλικιακή ομάδα 31-40, το 25,9% στην ηλικιακή ομάδα 41-50 και τέλος στην ομάδα 51+ ανήκει το 37,5%.

Γράφημα 1: κατανομή με βάση το φύλλο

Γράφημα 2: ηλικιακή κατανομή

Αναφορικά με το μορφωτικό επίπεδο των ερωτώμενων, το μεγαλύτερο ποσοστό είναι απόφοιτοι ΑΕΙ/ΤΕΙ με 46,4%, συνεχίζουν οι απόφοιτοι λυκείου με 29,5% και με

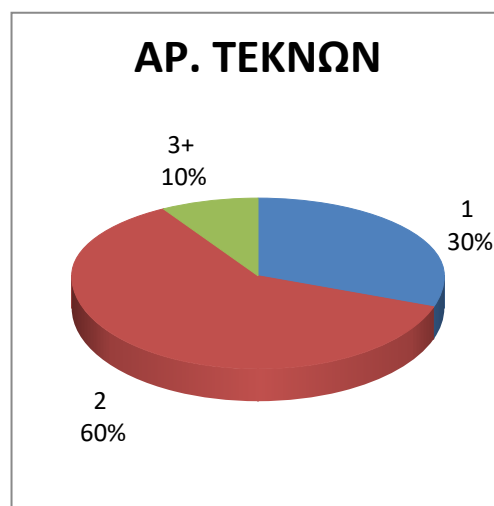
21,4% όσοι έχουν πραγματοποιήσει μεταπτυχιακές σπουδές. Τέλος, με ένα πολύ μικρό ποσοστό που φτάνει το 2,7% είναι οι απόφοιτοι γυμνασίου.

Προχωρώντας στον αριθμό των τέκνων παρατηρείται πως η συντριπτική πλειοψηφία έχει 2 παιδιά, με ποσοστό 59,8% (πάνω από το μισό). Ακολουθούν με ποσοστό 30,4% όσοι έχουν 1 παιδί και με 9,8 % αυτοί που έχουν από 3 και πάνω.

Τέλος, όσον αφορά την επαγγελματική τους κατάσταση, σε ποσοστό 46,4% βρίσκονται όσοι δουλεύουν στον ιδιωτικό τομέα. Ακολουθούν αυτοί του δημόσιου τομέα με ποσοστό 39,3% και με 14,3% οι ελεύθεροι επαγγελματίες.

Γράφημα 3: μορφωτικό επίπεδο

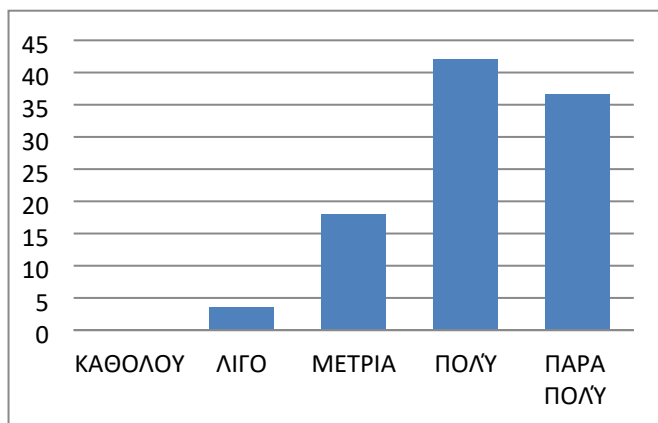
Γράφημα 4: αριθμός τέκνων

Περνώντας στις βασικές ερωτήσεις του ερωτηματολογίου παρατηρούνται τα εξής για τις ερωτήσεις που αφορούν τον εξωτερικό χώρο:

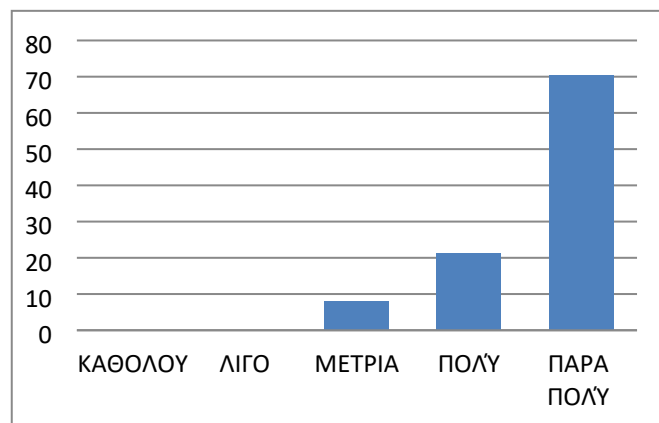
- Στην ερώτηση εάν σας ενδιαφέρει να διαθέτει ο παιδικός σταθμός ποικιλία εξοπλισμού (παιχνίδια κλπ) ώστε να μπορούν τα παιδιά να εξερευνήσουν και να ανακαλύψουν το 36,6% θεωρεί πως είναι πάρα πολύ, το 42% πολύ σημαντικό, το 17,9% θεωρεί πως είναι μέτριας σημαντικότητας ενώ το 3,6% λίγο (γράφημα 5).
- Το συντριπτικό ποσοστό του 70,5% θεωρεί πως είναι πάρα πολύ σημαντικό να διαθέτει καλής ποιότητας εξοπλισμό ο παιδικός σταθμός, το 21,4% απάντησε πως είναι πολύ σημαντικό ενώ το 8% πως είναι μέτρια σημαντικό (γράφημα 6).
- Όσον αφορά το κατά πόσο διαθέτει διάφορες γωνίες με ποικιλία ερεθισμάτων, το 25% απάντησε πως το ενδιαφέρει πάρα πολύ, το 44,6% πολύ και το 25%

μέτρια. Ακολουθεί το λίγο με 3,6% και το καθόλου με μόλις 1,8% (γράφημα 7).

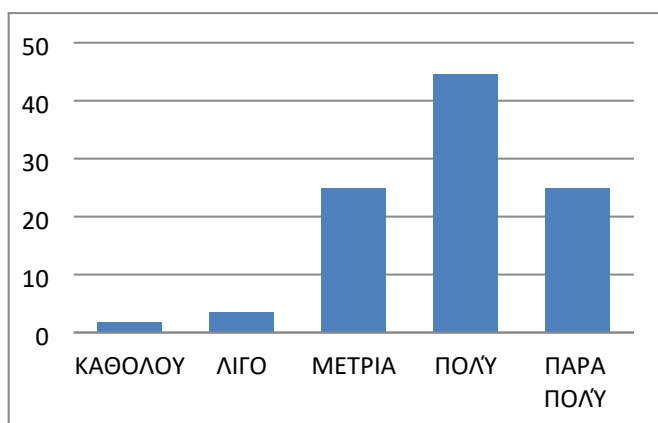
- Στην ερώτηση για το πόσο είναι ευρύχωρος ο χώρος του σταθμού το εξαιρετικά χαμηλό ποσοστό του 0,9% απάντησε λίγο, ενώ πάνω από το μισό με ποσοστό 59,8% το ενδιαφέρει πάρα πολύ. Με 30,4% ακολουθεί το με ενδιαφέρει πολύ και με 8,9% το μέτρια (γράφημα 8).

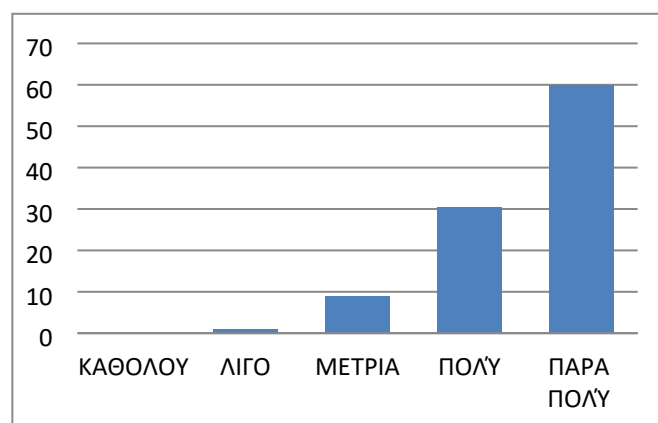
Γράφημα 5: Ποικιλία εξοπλισμού

Γράφημα 6: Ποιότητα εξοπλισμού

Γράφημα 7: Γωνιές με διάφορα ερεθίσματα

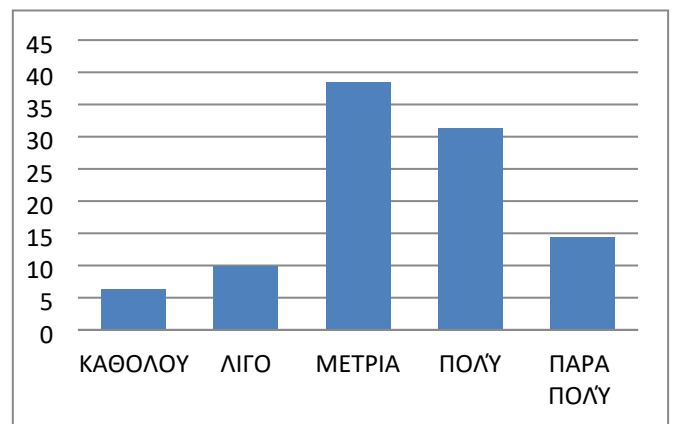
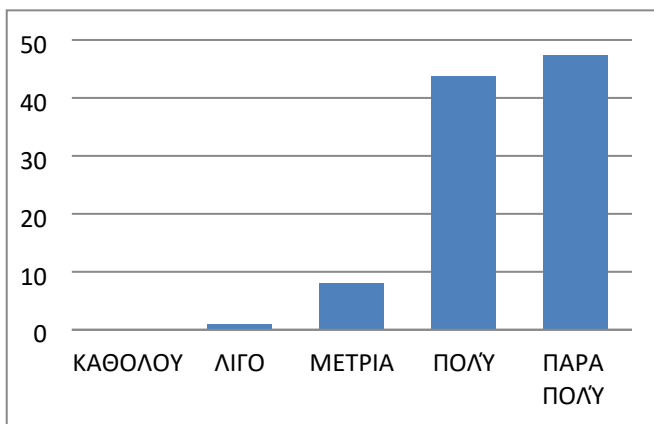

Γράφημα 8 : ευρύχωρος χώρος

Στις ερωτήσεις που έγιναν για τον εσωτερικό χώρο του σταθμού παρατηρούνται τα εξής αποτελέσματα:

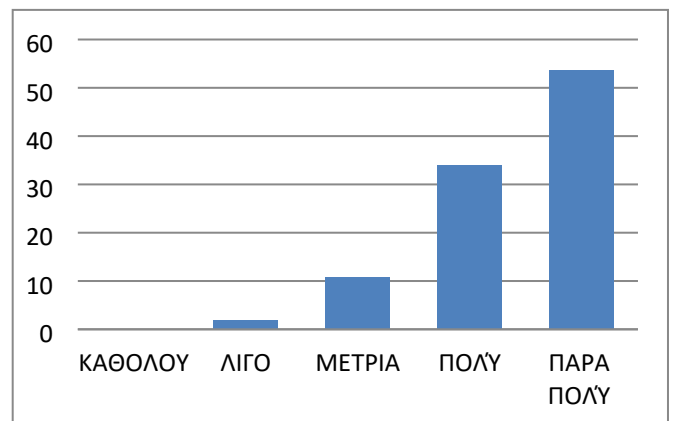
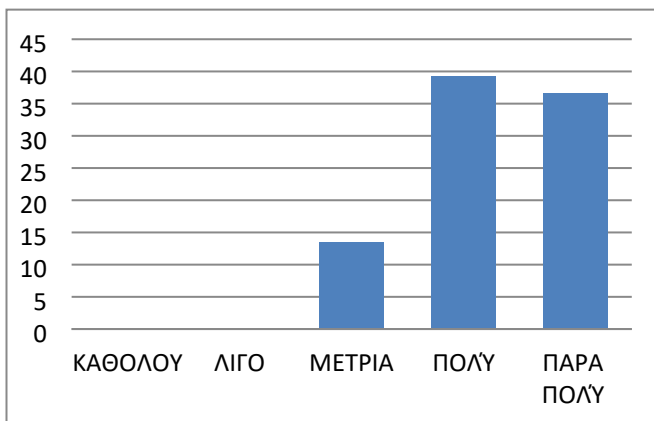
- Στην ερώτηση που αφορά τα χρώματα που έχει ο παιδικός σταθμός (φωτεινά και χαρούμενα χρώματα), το 47,3% απάντησε πως το ενδιαφέρει πάρα πολύ, με το πολύ να ακολουθεί με το εξίσου μεγάλο ποσοστό του 43,8%. Μόλις το 8% απάντησε πως το ενδιαφέρει μέτρια και το 0,9% λίγο.
- Στο κατά πόσο διαθέτει χώρους απομόνωσης όπου μπορεί να ηρεμήσει το παιδί το 38,4% απάντησε πως το ενδιαφέρει μέτρια, ενώ το 14,3% πάρα πολύ. Μόλις το 6,3% απάντησε καθόλου, το 9,8% λίγο και το 31,3% πολύ.

- Το 47,3% στην ερώτηση για το κατά πόσο τους ενδιαφέρει εάν έχει πλούσιο παιδαγωγικό υλικό ο σταθμός απάντησε πάρα πολύ, με το 39,3% να ακολουθεί με την απάντηση πολύ. Τέλος, το 13,4% το ενδιαφέρει μέτρια.
- Στην ερώτηση που αφορά στην οργανωμένη δόμηση του χώρου του σταθμού με στόχο την ενθάρρυνση του παιδιού για ανακάλυψη, το συντριπτικό ποσοστό του 53,6% απάντησε πως το ενδιαφέρει πάρα πολύ. Ακολουθεί με 33,9% το πολύ, με 10,7% το μέτρια και με μόλις 1,8% το λίγο.

Γράφημα 9: χαρούμενα χρώματα στον χώρο

Γράφημα 10: χώρος απομόνωσης

Γράφημα 11: πλούσιο παιδαγωγικό υλικό

Γράφημα 12: οργάνωση χώρου

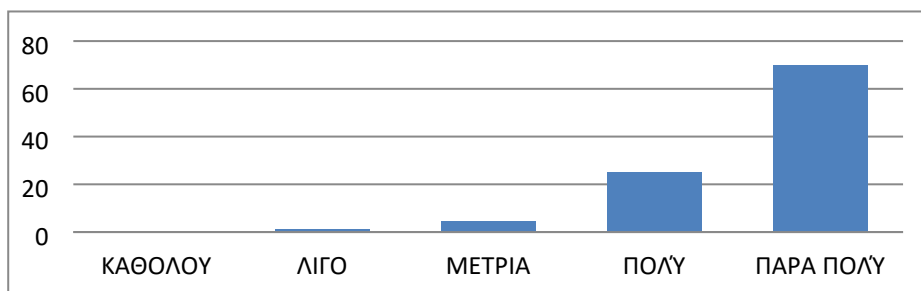
Όσον αφορά τις διάφορες παροχές που μπορεί να προσφέρει ένας παιδικός σταθμός προέκυψαν τα εξής αποτελέσματα:

- Μουσικοκινητική αγωγή: το 50,9% θεωρεί πάρα πολύ σημαντική την ύπαρξη της, ενώ το 1,8% λίγο. Το 31,3% πολύ και το 16,1% μέτρια.
- Θεατρική αγωγή: το πολύ μικρό ποσοστό του 4,5% θεωρεί λίγο σημαντική την ύπαρξη της στο πρόγραμμα του σταθμού, ενώ το 40,2% πολύ σημαντική. Με 29,5% ακολουθεί το πάρα πολύ και με 25,9% το μέτρια.

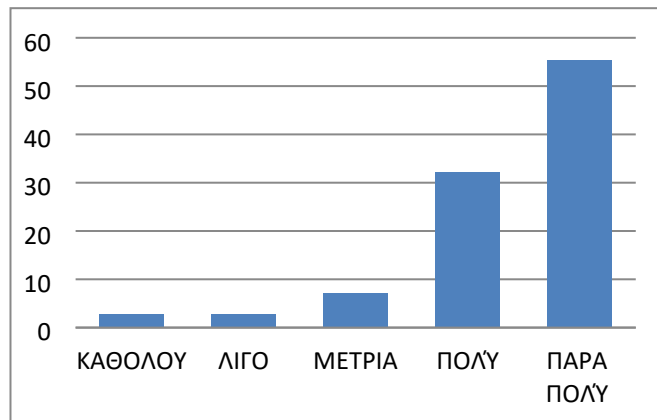
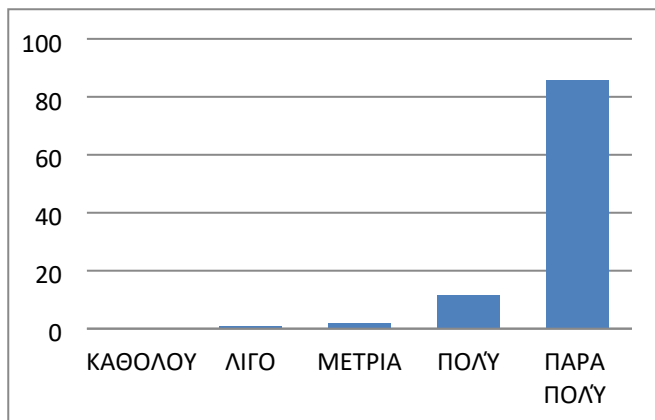
- Γυμναστική: το 45,5% θεωρεί πάρα πολύ σημαντική την εκγύμναση, με το πολύ να ακολουθεί με ποσοστό 32,1%. Αντίθετα το 4,5% το θεωρεί λίγο σημαντικό και το 17,9% μέτρια.
- Κολυμβητήριο: το 14,3% θεωρεί καθόλου σημαντική την ύπαρξη της παροχής αυτής, ενώ το 10,7% πάρα πολύ σημαντική. Με μεγαλύτερο ποσοστό ακολουθεί το μέτρια - 38,4% - και με 16,1% και 20,5% το λίγο και πολύ αντίστοιχα.
- Παρουσία ιατρού σε μηνιαία βάση: μόλις το 3,6% θεωρεί πως είναι καθόλου απαραίτητη η ιατρική παρακολούθηση. Ακολουθεί το λίγο να με ποσοστό 8,9%, το μέτρια με 12,5% και το πολύ με 28,6%. Τέλος το πάρα πολύ ακολουπάει το ποσοστό του 46,4%.
- Ύπαρξη ηλεκτρονικής ιστοσελίδας: το μεγαλύτερο ποσοστό σε αυτή την ερώτηση με 26,8% απάντησε πως το θεωρεί μέτρια σημαντικό. Ακολουθεί με 25,9% το πολύ, με 21,4% το πάρα πολύ, με 17,9% το λίγο και τέλος με 8% καθόλου.

Στις ερωτήσεις που είχαν σχέση με την σχέση μεταξύ γονέα και παιδικού σταθμού διεξήχθησαν τα εξής αποτελέσματα:

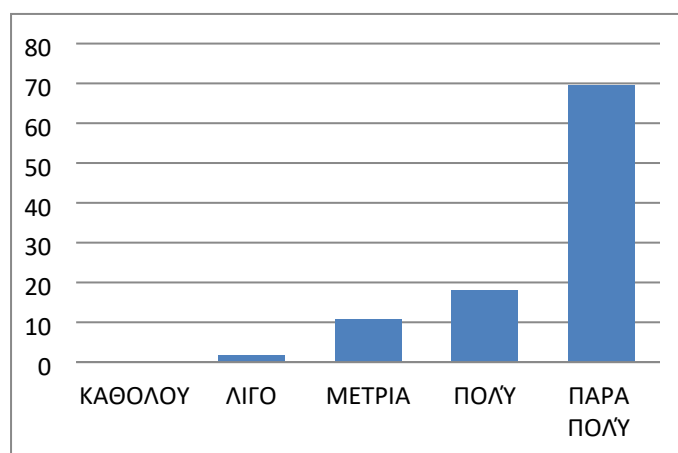
- Η δημιουργία ενός φιλικού περιβάλλοντος για το μεγάλο ποσοστό του 69,6% είναι πάρα πολύ σημαντικό. Το 25% θεωρεί πως είναι πολύ σημαντικό και ακολουθούν το μέτρια με 4,5% και το λίγο με 0,9%
- Η αμεσότητα και η ευκολία στην επικοινωνία με τον παιδαγωγό για το συντριπτικό ποσοστό του 85,7% είναι πάρα πολύ σημαντικό, με το πολύ σημαντικό να ακολουθεί με 11,6%. Μόλις το 1,8% και 0,9% θεωρεί πως είναι μέτρια και λίγο σημαντικό αντίστοιχα.
- Για το 55,4% είναι πάρα πολύ σημαντική η ύπαρξη σημειωμάτων που αποτυπώνουν την καθημερινή ρουτίνα του παιδιού στον παιδικό σταθμό, ενώ το 2,7% καθόλου. Το 32,1% θεωρεί πως είναι πολύ σημαντικό, το 7,1% μέτρια και το 2,7% λίγο.
- Το 69,6% θεωρεί την λεπτομερή ξενάγηση στον χώρο του σταθμού κατά την πρώτη επίσκεψη πάρα πολύ σημαντική, με το πολύ να ακολουθεί με το ποσοστό του 17,9%. Το 10,7% θεωρεί πως είναι μέτρια σημαντικό και το 1,8% λίγο.

Γράφημα 13: φιλικό/θετικό περιβάλλον

Γράφημα 14: άμεση επικοινωνία με παιδαγωγό Γράφημα 15: σημειώματα ρουτίνας

Γράφημα 16: ξενάγηση στον χώρο κατά την πρώτη επίσκεψη

Στην ερώτηση εάν θεωρείτε πως είναι σημαντικό ένας παιδικός σταθμός να ακολουθεί μια συγκεκριμένη παιδαγωγική μέθοδο, το 13,4% απάντησε πάρα πολύ σημαντικό, το 27,7% πολύ, το 8,9% λίγο και το 8% καθόλου. Το μεγαλύτερο ποσοστό με αριθμό 42% απάντησε πως είναι μέτρια σημαντικό.

Το 46,4% είναι πολύ ευχαριστημένο και το 32,1% πάρα πολύ από τον παιδικό σταθμό που έχει επιλέξει, ενώ το 18,8% είναι μέτρια. Ακολουθεί το 2,7% το οποίο είναι λίγο ευχαριστημένο. Από αυτούς το 34,8% θα πρότεινε πάρα πολύ τον παιδικό σταθμό που έχει επιλέξει και το 33,9% πολύ. Τέλος ακολουθεί το μέτρια με ποσοστό 10,7% και το λίγο με ποσοστό 1,8%

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο:

ΣΥΣΧΕΤΙΣΕΙΣ ΜΕΤΑΒΛΗΤΩΝ

Για την πραγματοποίηση της στατιστικής ανάλυσης της παρούσας έρευνας χρησιμοποιήθηκε το πρόγραμμα SPSS, με στόχο να βρεθούν οι απαντήσεις στα ερευνητικά ερωτήματα που έχουν τεθεί. Πραγματοποιήθηκαν στατιστικοί έλεγχοι και έλεγχος μέσου όρου.

- Στατιστικός έλεγχος προκειμένου να διαπιστωθεί κατά πόσο υπάρχει συσχέτιση των παιδιών που έχει ένας γονέας με την ερώτηση του ερωτηματολογίου για το κατά πόσο ενδιαφέρει τους γονείς η ύπαρξη ενός καλής κατάστασης εξοπλισμού (ασφάλεια).

Ο έλεγχος που διεξήχθη για να ελεγχθεί κατά πόσο υπάρχει συσχέτιση μεταξύ της μεταβλητής «αριθμός τέκνων» και της μεταβλητής «εξοπλισμός», είναι ο Kruskal Wallis. Οι ερευνητικές υποθέσεις ήταν οι εξής:

H0: δεν υπάρχει συσχέτιση μεταξύ της μεταβλητής «αριθμός τέκνων» και της μεταβλητής «εξοπλισμός».

H1: υπάρχει συσχέτιση μεταξύ της μεταβλητής «αριθμός τέκνων» και της μεταβλητής «εξοπλισμός».

Ranks			
	AP_TΕΚΝΩΝ	N	Mean Rank
Εξοπλισμός	1	34	53,37
	2	67	58,18
	3+	11	55,95
	Total	112	

Πίνακας 1: συσχέτιση μεταβλητής «αριθμός τέκνων» και μεταβλητής «εξοπλισμός» (ranks).

Test Statistics^{a,b}

	Εξοπλισμός
Kruskal-Wallis H	,780
df	2
Asymp. Sig.	,677

a. Kruskal Wallis Test

b. Grouping Variable: AP_TΕΚΝΩΝ

Πίνακας 2: συσχέτιση μεταβλητής «αριθμός τέκνων» και μεταβλητής «εξοπλισμός» (test statistics).

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα από τον στατιστικό έλεγχο του παραπάνω πίνακα προκύπτει πως το $p = 0,677 > 0,05$. Επομένως, γίνεται αποδεκτή η ερευνητική υπόθεση H_0 και απορρίπτεται η H_1 . Προκύπτει δηλαδή ότι δεν υπάρχει συσχέτιση μεταξύ της μεταβλητής «αριθμός τέκνων» και της μεταβλητής «εξοπλισμός».

- Στατιστικός έλεγχος προκειμένου να διαπιστωθεί κατά πόσο υπάρχει συσχέτιση του μορφωτικού επιπέδου του ερωτώμενου με την ερώτηση του ερωτηματολογίου για το κατά πόσο ενδιαφέρει τους γονείς άμα ο παιδικός σταθμός διαθέτει πλούσιο παιδαγωγικό υλικό (για όλες τις ηλικιακές βαθμίδες).

Ο έλεγχος που διεξήχθη για να ελεγχθεί κατά πόσο υπάρχει συσχέτιση μεταξύ της μεταβλητής «μορφωτικό επίπεδο» και της μεταβλητής «πλούσιο παιδαγωγικό υλικό», είναι ο Kruskal Wallis. Οι ερευνητικές υποθέσεις ήταν οι εξής:

H_0 : δεν υπάρχει συσχέτιση μεταξύ της μεταβλητής «μορφωτικό επίπεδο» και της μεταβλητής «πλούσιο παιδαγωγικό υλικό».

H_1 : υπάρχει συσχέτιση μεταξύ της μεταβλητής «μορφωτικό επίπεδο» και της μεταβλητής «πλούσιο παιδαγωγικό υλικό».

Ranks			
	MOPΦ_ΕΠ	N	Mean Rank
υλικό	ΓΥΜΝΑΣΙΟ	3	60,00
	ΛΥΚΕΙΟ	33	62,17
	ΑΕΙ/ΤΕΙ	52	55,91
	ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ	24	49,54
	Total	112	

Πίνακας 3: συσχέτιση μεταξύ της μεταβλητής «μορφωτικό επίπεδο» και της μεταβλητής «πλούσιο παιδαγωγικό υλικό» (Ranks).

Test Statistics^{a,b}

	Υλικό
Kruskal-Wallis H	2,597
df	3
Asymp. Sig.	,458

a. Kruskal Wallis Test

b. Grouping Variable:

MOPΦ_ΕΠ

Πίνακας 4: συσχέτιση μεταξύ της μεταβλητής «μορφωτικό επίπεδο» και της μεταβλητής «πλούσιο παιδαγωγικό υλικό» (Test Statistics).

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα από τον στατιστικό έλεγχο του παραπάνω πίνακα προκύπτει πως το $p = 0,458 > 0,05$. Επομένως, γίνεται αποδεκτή η ερευνητική υπόθεση H_0 και απορρίπτεται η H_1 . Προκύπτει δηλαδή ότι δεν υπάρχει συσχέτιση μεταξύ της μεταβλητής «μορφωτικό επίπεδο» και της μεταβλητής «πλούσιο παιδαγωγικό υλικό».

- Στατιστικός έλεγχος προκειμένου να διαπιστωθεί κατά πόσο υπάρχει συσχέτιση του φύλλου (άνδρας – γυναίκα) με την ερώτηση του ερωτηματολογίου για το κατά πόσο θεωρούν οι γονείς μια λεπτομερής ξενάγηση και επίλυση αποριών κατά την πρώτη τους επίσκεψη στον παιδικό σταθμό σημαντική.

Ο έλεγχος που διεξήχθη για να ελεγχθεί κατά πόσο υπάρχει συσχέτιση μεταξύ της μεταβλητής «φύλλο» και της μεταβλητής «ξενάγηση», είναι ο Mann-Whitney. Οι ερευνητικές υποθέσεις ήταν οι εξής:

H_0 : δεν υπάρχει συσχέτιση μεταξύ της μεταβλητής «φύλλο» και της μεταβλητής «ξενάγηση».

H_1 : υπάρχει συσχέτιση μεταξύ της μεταβλητής «φύλλο» και της μεταβλητής «ξενάγηση».

Ranks				
	ΦΥΛΛΟ	N	Mean Rank	Sum of Ranks
ξενάγηση	ΑΝΔΡΑΣ	15	42,63	639,50
	ΓΥΝΑΙΚΑ	97	58,64	5688,50
	Total	112		

Πίνακας 5: συσχέτιση μεταξύ της μεταβλητής «φύλλο» και της μεταβλητής «ξενάγηση» (ranks).

Test Statistics^a

	ξενάγηση
Mann-Whitney U	519,500
Wilcoxon W	639,500
Z	-2,195
Asymp. Sig. (2-tailed)	,028

a. Grouping Variable: ΦΥΛΛΟ

Πίνακας 6: συσχέτιση μεταξύ της μεταβλητής «φύλλο» και της μεταβλητής «ξενάγηση» (test statistics).

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα από τον στατιστικό έλεγχο του παραπάνω πίνακα προκύπτει πως το $p = 0,028 > 0,05$. Επομένως, γίνεται αποδεκτή η ερευνητική υπόθεση H_0 και απορρίπτεται η H_1 . Προκύπτει δηλαδή ότι δεν υπάρχει συσχέτιση μεταξύ της μεταβλητής «φύλλο» και της μεταβλητής «ξενάγηση».

Ένας ακόμα έλεγχος που πραγματοποιήθηκε κατά την στατιστική ανάλυση αφορά τους μέσους όρους των παροχών που προσφέρονται από τον παιδικό σταθμό. Συγκεκριμένα οι παροχές είναι οι εξής: παροχή1: Μουσικοκινητική αγωγή, παροχή2: θεατρική αγωγή, παροχή3: γυμναστική, παροχή4: κολυμβητήριο, παροχή5: παρουσία ιατρού σε μηνιαία βάση, παροχή6: ύπαρξη ηλεκτρονικής ιστοσελίδας.

Descriptive Statistics					
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
παροχη1	112	2,00	5,00	4,3125	,80574
παροχη2	112	2,00	5,00	3,9464	,85781
παροχη3	112	2,00	5,00	4,1875	,88563
παροχη4	112	1,00	5,00	2,9732	1,17374
παροχη5	112	1,00	5,00	4,0536	1,12977
παροχη6	112	1,00	5,00	3,3482	1,22812
Valid N (listwise)	112				

Πίνακας 7: μέσος όρος παροχών.

Από τον παραπάνω πίνακα φαίνεται πως η παροχή4, δηλαδή το κολυμβητήριο, βρίσκεται κάτω του 3 επομένως δεν έχει θετική απόκριση αλλά αρνητική. Αντιθέτως από τους μέσους όρους των υπόλοιπων παροχών διαπιστώνεται πως η απόκριση τους είναι θετική καθώς όλες ξεπερνάνε το 3.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7^ο: **ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ**

Ο παιδικός σταθμός δεν είναι μόνο ένα εκπαιδευτικό ίδρυμα, είναι μια επιχείρηση που χρειάζεται ένα σωστό marketing για να καταφέρει να λειτουργήσει σωστά. Μέσω της συγκεκριμένης μελέτης ήταν δυνατό να μελετηθεί η συμπεριφορά των γονέων και

των παιδιών (καταναλωτές), καθώς και να καθοριστούν τα κριτήρια με βάση τα οποία ο γονέας θα κάνει την επιλογή του παιδικού σταθμού (επίτευξη του σκοπού της πτυχιακής μελέτης). Με βάση τα αποτελέσματα του ερωτηματολογίου, βγήκε το συμπέρασμα πως όσον αφορά τον εξωτερικό χώρο, για τους γονείς είναι εξαιρετικά σημαντικό να υπάρχει ποικιλία εξοπλισμού, ο οποίος θα βρίσκεται σε πολύ καλή κατάσταση, προσφέροντας μια ασφαλής εμπειρία στα παιδιά. Αυτό το αποτέλεσμα έρχεται σε πλήρη συνάρτηση με την άποψη του Jean-Jacques Rousseau, ο οποίος (όπως αναφέρθηκε και στο θεωρητικό κομμάτι της πτυχιακής μελέτης) θεωρούσε και χαρακτήριζε το περιβάλλον «τρίτο δάσκαλο» έχοντας ως δεδομένο την σημαντικότητα της προσφοράς του στα παιδιά. Όσον αφορά το εσωτερικό μέρος του σταθμού, οι γονείς προτιμούν φωτεινά χρώματα σε έναν πολύ καλά δομημένο χώρο, με πλήθος παιδαγωγικού υλικού, μια άποψη που επιβεβαιώνεται και στις θεωρίες των ειδικών Reggio Emilia, Maria Montessori και Froebel. Και για τους τρεις επιστήμονες, η σωστή δόμηση του χώρου όπου βρίσκονται τα παιδιά αλλά και η διάθεση ποικίλου υλικού και ερεθισμάτων ήταν πολύ σημαντικοί παράγοντες για την σωστή ανάπτυξη και εξέλιξη των παιδιών. Ακόμη, όπως παρατηρήθηκε από τα αποτελέσματα, για τους περισσότερους γονείς που απάντησαν το ερωτηματολόγιο η δημιουργία ενός φιλικού και θετικού περιβάλλοντος σε συνδυασμό με μια άμεση επικοινωνία με τον παιδαγωγό είναι υψίστης σημασίας. Αυτό συμβαίνει διότι σύμφωνα με τον Bowlby για να μπορέσει να δημιουργηθεί ένας ασφαλής δεσμός, άρα και σωστή ανάπτυξη του παιδιού στη συνέχεια, χρειάζεται η καλύτερη δυνατή συνεργασία μεταξύ των γονέων και των παιδαγωγών. Τέλος, σε αυτή την άποψη έρχεται να προσθέσει και να ενισχύσει την σημασία της η άποψη του Froebel πως η ανάγκη της σχέσης αυτής είναι το κλειδί για την σωστή λειτουργία της παιδοκεντρικής εκπαίδευσης.

Όπως συμβαίνει στις περισσότερες έρευνες, έτσι και στην συγκεκριμένη, υπάρχουν περιορισμοί. Στην έρευνα αυτή το περιοριστικό κομμάτι ήταν το δείγμα, καθώς τα 112 απαντημένα ερωτηματολόγια δεν επιτρέπουν την γενίκευση σε ένα μεγαλύτερο κομμάτι του πληθυσμού.

Η μελέτη αυτή υποστηρίζει την άποψη ότι ο ρόλος των παιδικών σταθμών ως εκπαιδευτικοί οργανισμοί είναι κομβικός για την ανάπτυξη των παιδιών. Η επιλογή των παιδικών σταθμών από τους γονείς επηρεάζεται από διάφορους παράγοντες όπως είναι το φυσικό περιβάλλον του παιδικού σταθμού. Επιπρόσθετα, περιλαμβάνει υψηλή εμπλοκή των γονέων, κάτι που σημαίνει ότι οι γονείς, πριν την τελική τους

επιλογή, αναζητούν εκτεταμένες και αναλυτικές πληροφορίες. Για το λόγο αυτό, η πρώτη επαφή των γονέων με τον παιδικό σταθμό μπορεί να αποτελέσει κρίσιμο παράγοντα επιρροής στην γονική απόφαση.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Σκοπός του ερωτηματολογίου είναι να καταγράψει τα κριτήρια με βάση τα οποία οι γονείς επιλέγουν τον παιδικό σταθμό που θα πάνε τα παιδιά τους. Το παρόν ερωτηματολόγιο είναι ανώνυμο και τα στοιχεία θα χρησιμοποιηθούν μόνο για ερευνητικούς σκοπούς. Είναι σημαντικό να απαντήσετε σε όλες τις ερωτήσεις για να μπορεί να αξιοποιηθεί η συμμετοχή σας.

Σας ευχαριστώ πολύ.

A) Γενικά στοιχεία:

1. Φύλο: Γυναίκα Άνδρας
2. Ηλικία: 20-30 31-40 41-50 51 +
3. Αριθμός τέκνων: 1 2 3+
4. Μορφωτικό επίπεδο:
5. Επάγγελμα: Ιδιωτικός τομέας Δημόσιος τομέας Ελεύθερος επαγγελματίας

B) Δώστε μια απάντηση από το 1 έως το 5, όπου οι αριθμοί σημαίνουν τα εξής:
1.καθόλου, 2.λίγο, 3.μέτρια, 4.πολύ και 5.πάρα πολύ.

Σε τι βαθμό παρατηρείτε τα παρακάτω στοιχεία κατά την πρώτη σας επίσκεψη στον παιδικό σταθμό στον εξωτερικό χώρο;	1	2	3	4	5
Κατά πόσο διαθέτει ποικιλία εξοπλισμού (παιχνίδια κλπ) που να επιτρέπει στα παιδιά να εξερευνήσουν, να ανακαλύψουν και να δοκιμαστούν.					
Κατά πόσο διαθέτει καλής κατάστασης εξοπλισμό, ο οποίος δημιουργεί το αίσθημα της ασφάλειας.					
Κατά πόσο διαθέτει διαφορετικές γωνιές με διάφορα ερεθίσματα (πχ. χρώμα, νερό, άμμο κλπ- φυσικά στοιχεία).					
Κατά πόσο είναι ευρύχωρος και επαρκής για όλα τα παιδιά που φιλοξενεί.					

Σε τι βαθμό παρατηρείτε τα παρακάτω στοιχεία κατά την πρώτη σας επίσκεψη στον παιδικό σταθμό στον εσωτερικό χώρο;	1	2	3	4	5
Κατά πόσο ο χώρος είναι εμπλουτισμένος με φωτεινά και χαρούμενα χρώματα.					
Κατά πόσο διαθέτει χώρους απομόνωσης στους οποίους μπορεί να ηρεμήσει το κάθε παιδί.					
Κατά πόσο διαθέτει επαρκές και πλούσιο παιδαγωγικό υλικό (για όλες τις ηλικιακές βαθμίδες).					
Κατά πόσο είναι δομημένο και οργανωμένο ώστε να ενθαρρύνει το παιδί να παίξει, εξερευνήσει, ανακαλύψει κλπ με την μέγιστη ασφάλεια.					

Σε τι βαθμό θεωρείτε απαραίτητη την ύπαρξη των παρακάτω παροχών στον παιδικό σταθμό;	1	2	3	4	5
Μουσικοκινητική αγωγή.					
Θεατρική αγωγή.					
Γυμναστική.					
Κολυμβητήριο.					
Παρουσία ιατρού σε μηνιαία βάση.					
Ύπαρξη ηλεκτρονικής ιστοσελίδας.					

Σε τι βαθμό θεωρείτε σημαντικά τα παρακάτω όσον αφορά την σχέση γονέα – παιδικού σταθμού;	1	2	3	4	5
Η δημιουργία ενός φιλικού και θετικού περιβάλλοντος.					
Άμεση και εύκολη επικοινωνία με τον παιδαγωγό για οποιαδήποτε απορία.					
Σημειώματα για την καθημερινή ρουτίνα του παιδιού (τουαλέτα, φαγητό, αλλαγή πάνας κλπ).					
Λεπτομερής ξενάγηση στον χώρο και επίλυση κάθε απορίας κατά την πρώτη επίσκεψη στον παιδικό σταθμό.					

Γ) Δώστε μια απάντηση από το 1 έως το 5, όπου οι αριθμοί σημαίνουν τα εξής:
1.καθόλου, 2.λίγο, 3.μέτρια, 4.πολύ και 5.πάρα πολύ.

Απαντήστε στα παρακάτω:	1	2	3	4	5
Σας ενδιαφέρει ο παιδικός σταθμός που θα επιλέξετε να ακολουθεί μια συγκεκριμένη παιδαγωγική μέθοδο (πχ. Montessori);					
Είστε ευχαριστημένοι με τον παιδικό σταθμό που έχετε/είχατε επιλέξει;					
Σε τι βαθμό θα προτεινάτε τον παιδικό σταθμό που έχετε/είχατε επιλέξει σε κάποιον άλλον;					

Σας ευχαριστώ εκ των προτέρων για τον χρόνο που αφιερώσατε για την συμπλήρωση του ερωτηματολογίου. Η βοήθεια σας είναι πολύτιμη.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

BRAZELTON B. & CRAMER, B. (2009), Η πρώτη πρώτη σχέση. Γονείς, βρέφη και το δράμα του πρώιμου δεσμού, [Επιστημονική επιμέλεια: Αμπατζόγλου Γ. & Παπαληγούρα-Ράλλη Ζ., Μετάφραση: Χατζηδημητρίου Χ.], Αθήνα: ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΖΗΣΗ

BURNS, P. (2020), Επιχειρηματικότητα και μικρές επιχειρήσεις. Εκκίνηση, ανάπτυξη και ωριμότητα, [Τέταρτη αγγλική έκδοση, Μετάφραση: Καναβός Π. , Διόρθωση: Αρκουδέας Π.], Αθήνα: ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΛΕΙΔΑΡΙΘΜΟΣ

CHRISTINE PASCAL & MINE CONKBAYIR. (2019), Εισαγωγή στις κλασικές και σύγχρονες θεωρητικές προσεγγίσεις στην προσχολική αγωγή (Επιμέλεια: Κάκουρος Ευθύμιος & Μουσένα Ελένη). Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg

COHEN, D., STERN V. & BALABAN N. (1991), Παρατηρώντας και καταγράφοντας την συμπεριφορά των παιδιών, [Εισαγωγή/Επιμέλεια: Βοσνιάδου Σ. , Μετάφραση; Ευαγγέλου Δ., 3^η ανατύπωση], Αθήνα: ΕΚΔΟΣΕΙΣ GUTENBERG

COPPLE, C. & BREDEKAMP S. (2011), Αναπτυξιακά κατάλληλες πρακτικές για παιδιά προσχολικής ηλικίας, [Επιστημονική επιμέλεια: Ντολιοπούλου Ε., Μετάφραση: Μαλαθράκη Μ.], Αθήνα: ΠΕΔΙΟ

HOUSSAYE, J. (Επιμέλεια) (2000), Δεκαπέντε παιδαγωγοί. Σταθμοί στην ιστορία της παιδαγωγικής σκέψης. [Μετάφραση/Επιστημονική επιμέλεια: Δ. Καρακατσάνη], Αθήνα: Εκδόσεις ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

ΜΑΛΛΙΑΡΗΣ Π. (2012), Εισαγωγή στο Μάρκετινγκ, [Δ΄ έκδοση], Αθήνα: ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΘ. ΣΤΑΜΟΥΛΗΣ

MARY JANE MAGUIRE – FONG (2019), Εκπαίδευση βρεφών και νηπίων: Ερευνητές εν δράση! , [Εισαγωγή/Επιστημονική επιμέλεια: Σ. Δημητριάδη, Μετάφραση: Τ. Πλυτά Μ. Περιστέρη], Αθήνα: ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΖΗΣΗ

ΜΟΥΜΟΥΛΙΔΟΥ Μ. & ΡΕΚΑΛΙΔΟΥ Γ. (επιμέλεια), Μικρές Ομάδες στην Εκπαίδευση. Παιδαγωγικές, Μαθησιακές Εμπνευστικές Προσεγγίσεις, [Πρόλογος: Χρυσ αφίδης Κ.], Αθήνα: ΤΥΠΩΘΗΤΩ – ΓΙΩΡΓΟΣ ΔΑΡΔΑΝΟΣ

ΠΑΓΑΝΟΣ Η. (1998), Εκπαιδευτικά Ιδρύματα & Μάρκετινγκ. Το στρατηγικό μάρκετινγκ των εκπαιδευτικών προγραμμάτων και υπηρεσιών, Αθήνα: ΕΚΔΟΣΕΙΣ LEADER BOOKS A.E.

ΠΑΠΑΗΛΙΟΥ Χ. (2005), Η ανάπτυξη της γλώσσας. Θεωρητικές προσεγγίσεις και ερευνητικά δεδομένα από την τυπική και αποκλίνουσα γλωσσική συμπεριφορά, Αθήνα: ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΖΗΣΗ

ΠΕΤΡΟΓΙΑΝΝΗΣ Κ. & MELHUISE E. (επιμέλεια), Προσχολική ηλικία: Φροντίδα – Αγωγή – Ανάπτυξη. Ευρήματα από την διεθνή έρευνα, [ΔΕΥΤΕΡΗ ΕΚΔΟΣΗ, Μετάφραση: Πετρόγιαννης Κ., Πρόλογος: Κουγιουμουτζάκης Γ.], Αθήνα: ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

PENTZOY K. & ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ Μ. (2014), Ο χώρος ως παιδαγωγικό πεδίο σε προσχολικά περιβάλλοντα μάθησης. Σχεδιασμός και οργάνωση, Αθήνα: ΠΕΔΙΟ

ROOPNARINE J. & JOHNSON J. Ποιοτικά προγράμματα για την εκπαίδευση της πρώιμης παιδικής και της νηπιακής ηλικίας. Μια τεκμηριωμένη διαδρομή 25 ετών, [6^η Αμερικανική έκδοση, 2^η ελληνική έκδοση, Εισαγωγή/Επιστημονική επιμέλεια: Κονσολάς Μ. & Ανδρεαδάκης Ν. , Επιστημονική Θεώρηση Επιμέρους κεφαλαίων: Δημητριάδη Σ. , Μετάφραση: Δρ. Αρβανίτη – Παπαδοπούλου Τ.

ΣΙΔΗΡΟΠΟΥΛΟΥ Φ. & ΤΣΑΟΥΛΑ Ν. (2008), Παιδικός Σταθμός και έρευνα. Τοπίο πολυεπίπεδης επικοινωνίας, Αθήνα: Εκδόσεις Ύψιλον/Βιβλία

ΣΙΩΜΚΟΣ Γ. (2018), Συμπεριφορά καταναλωτή, [5^η έκδοση], Κύπρος: Broken Hill Publishers LTD, ΕΚΔΟΣΕΙΣ Π. Χ. ΠΑΣΧΑΛΙΔΗΣ

STASEY S. (2020), Αναδυόμενο πρόγραμμα & παιδαγωγική τεκμηρίωση στην προσχολική εκπαίδευση. Από την θεωρία στην πράξη, [Επιστημονική επιμέλεια: Ευαγγέλου Δ. , Μετάφραση: Καφετζή Κ.], Αθήνα: ΕΚΔΟΣΕΙΣ GUTENBERG]

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Hoyt, J.E. & Brown, A.B. (2003). Identifying college choice factors to successfully market your institution. *College & University Journal*, 78(4), pp. 3-10.

Saiti, A. (2013a). Education for economic development. Can Greece achieve it? In P. Sklias & N. Tzifakis (Eds.), *Greece's Horizons*, Springerlink Publications, pp. 161-170.

Saiti, A. (2013b). Higher Education and Labor Market: Empirical evidence from Greece. In Smith, L.R. (Ed.) *Higher Education: Recent Trends, emerging issues and future outlook* (pp. 73-84), New York: Nova Science Publishers.

Saiti, A., Papa, R. & Brown, R. (2017). Postgraduate students' factors on program choice and expectation. *Journal of Applied Research in Higher Education*, 9(3), pp.407-423,

Sultan, P. & Wong, H.Y. (2012). Service quality in a higher education context: An integrated model. *Asia Pacific Journal of Marketing and Logistics*, 24(5), pp. 755-784.

